

วรรณคดี

บัญชีเรื่อง

อาเคียรจาก	...	...	...	...	...	...
พระราชนิพนธ์มาฆบูชา	...	...	...	...	...	...
ราชาศัพท์	...	...	...	...	...	...
อนุโมทนาแด่สมเด็จพระสังฆราช	...	...	...	...	...	...
คำสรรเสริญภาษา	...	...	...	...	...	...
อภินิหารเจ้าเมืองสมุทร	...	...	...	...	...	...
กนกคุณ ของ เสข รุณทรนาถเศรษฐี	...	...	...	...	...	...
“เจมฮานฮัมไฮเดบย”	...	...	...	...	...	...
บึงกล่าวด้วยสมเด็จ	...	...	...	...	...	...
หนังสือเรื่อง SIAM: The Crossroads	...	...	...	...	...	...
ประกาศกวดพัน “Sonnet”	...	...	...	...	...	...
ในวงวรรณคดี	...	...	...	...	...	...

กุมภาพันธ์ ๒๔๔๗

==วงวรรณคดี==

เป็นหนังสือรายเดือน ออกเดือนละ ๑ เล่ม

พระพิพัฒน์พิทยานุกุล เจ้าของ

หม่อมหลวงหญิงจิตติ นพวงศ์ บรรณาธิการ

สำนักงานตั้งอยู่ ณ บ้าน "ไชยณรงค์" มุมถนนลาดพร้าวรัชโยธิน

ติดต่อกับทางจดหมายและบอกฉบับที่ ๓๗๗ ซอยพญาเนก ถนนเพชรบุรี พระนคร

ราคาเล่มละ ๔ บาท

๓ เดือน ๑๒ บาท ๖ เดือน ๒๔ บาท ๑ ปี ๔๘ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ทำพระจันทร์ พระนคร นายสนั่น บุญศิริพันธ์
เจ้าของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๑๕/๒/๒๔๗๘

อาเศียรวาท

อ้างอิงพระร่มเกล้า

มหิตลพระนาม

ข้าขอชมเศียรอัญ-

แห่งพระยอดฟ้าผู้

ปางพระบุรชาครเข้า

คือสุริยะส่องไส

คือวัชเฉลิมเรือง

พสกอันแผ้วแผ้ว

ปวงข้าบาทรินเร้า

จึงประดิษฐ์วรรณประเดิม

“ววรรณคดี” มี

เกิดพระเกียรติท้าวไว้

หวังฝากกุณิเวทสร้าง

เชิญเหล่าปราชญ์ชมชว

ใดผิดคนขุน

ผิดท่านชมข้าแย้ง

ร้งพจน์เสาวรักษ์พร้อง

ปฐมฤกษ์วิไลวา

อาเศียรวาทอภิวันท์

เสวยสุขทุกข์รังสรรค์

อานันท

เลื่องหล้า

ชลีบาท

ผ่านไทย

เยือนเมือง สยามเฮย

ต่างเสรว้า

ชัยชนะ ชาตินอ

ผ่องขวัญ

หทัยทวิ ภักดีแล

เดชไท้

สมยศ นิยมเพื่อ

หว่างหัว

ศักดิ์กวิน ไทยนา

ดิแต่มี

ดีสดับ แสดงเทอญ

หทัยใจ

รำพรรณ พรเอษ

ระนี้

ถวายปิ่น ไสทพ้อ

หลีกองค์

พระนามเพียงประทีนช้อย
กวิปราชย์ธารง

เกลิงชาติรุ่งเรืองไกล
เอกราชชั่วฟ้ามวี่

หัวใจ ไทยเทอญ
รินหล้า

โลกเกริ่น พระเกียรติยา
มอดดิน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ ฯ
ข้าพระพุทธเจ้าคณะหนึ่งชื่อ "วงวรรณคดี"

สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
ประพนธ์

บ้านเจ้า กวิหญิง ของฉัน ได้กล่าวถึงความเชื่อฟังตามประการของสตรีจีน
สมัยเก่า ว่า

๑. เมื่อยังอยู่ในวัยสาวต้องเชื่อฟังบิดา

๒. เมื่อแต่งงาน ต้องเชื่อฟังสามี

๓. เมื่อสิ้นสามีต้องเชื่อฟังบุตร

จาก Woman's Life

ของ ฉินยุตง

การพระราชกุดลมาชบูชา

การมาชบูชา^๕ แต่เดิมก็ไม่ได้เคยทำมา พังเกิดขึ้นเมื่อแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตามแบบโบราณบัณฑิตได้นิยมไว้ว่า วันมาช
บูชา^๕นี้มีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาชเต็มบริบูรณ์^๕ เป็นวันที่พระพรหมคตดาวฤกษ์ ๒๕๐ ได้
ประชุมกันพร้อมด้วยองค์ดีประการ เรียกว่าจากุรงคต้นนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนา
โอวาทปาฏิโมกข์^๕ ในที่ประชุมสงฆ์เป็นการประชุมใหญ่ และเป็นการอัศจรรย์ในพระ

๕ “ขณฺติ ปรมํ คโป ตตฺติกา

นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา

น หิ ปุพฺพชิตํ ปุพฺพชาติ

สมฺมโต โหติ ปรี วิเทรณโต

สพฺพปาปสฺส อภยํ

กุสฺสสฺสอุปสมฺมทา

สจิตฺตปริโยทปนํ

เอตํ พุทฺธานสาสนํ

อนุปวาโท อนุปมาโต

ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร

มคฺคตตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

ปนฺตณฺจ สยนาสนํ

อริจิตฺเต จ อํไฮโค

เอตํ พุทฺธานสาสนํ

คำแปล

“ความอดทนคือความอดกลั้น (ต่ออารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งกิเลส) เป็นคบะอย่างยิ่ง. พระ
พุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า พระนิพพานเป็นยอดเยี่ยม. ผู้ทำร้ายผู้อื่นมิใช่บรรพชิต. ผู้เบียดเบียน
ผู้อื่นมิใช่สมณะ.

การไม่ทำชั่วทั้งปวง. การทำความดีให้ถึงพร้อม. การทำจิตใจของคนให้ผ่องแผ้ว.
นี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

การไม่ว่าร้าย. การไม่ทำร้าย. ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์. ความรู้ประมาณ
ในอาหาร. เสนาสนะอันสงัด. การประกอบในอธิจิต (ทำจิตให้เป็นสมาธิ). นี่เป็นคำสอน
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย.”

พุทธเจ้ามา นักปราชญ์จึงได้อธิษฐานขอพระพุทธรูปเจ้าและ
พระอรหันต์ ๓๒๕๐ พระองค์นั้น ให้เป็นทนต์แห่งความเลื่อมใสแด่สังฆะ การพระ
ราชกุศลนั้นเวลาเช้า พระสงฆ์วัดบวรนิเวศน์ และวัดราชประดิษฐ ๓๐ รูป ถวายใน
พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำได้จัดออกทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ
แล้ว พระสงฆ์สวดทำวัตรเย็นเหมือนอย่างทั่วทุกแล้ว จึงได้สวดมนต์ต่อไป มี
สวดคาถาโศลกปาฏิโมกข์ด้วย สวดมนต์จบทรงจุดเทียนรายตามราวรอบพระอุโบสถ
๓๒๕๐ เล่ม มีประโคมด้วยอีกครึ่งหนึ่ง แล้วจึงได้มีเทศนาโศลกปาฏิโมกข์กัณฑ์ ๓
เป็นเทศนาทั้งภาษามคธและภาษาสยาม เครื่องดนตรีจวนเอนคณหนึ่ง เงิน ๓ ตำลึง
และธนะมต่าง ๆ เทศน์จบพระสงฆ์สวดมนต์รับดังพุททัง ๓๐ รูป การมาชุมนุมเป็น
เดือนสามบ้าง เดือนสี่บ้าง ตามวิธีปักขกณณฝ่ายธรรมยุติกนิกาย แต่คงอยู่ในเดือน
สามโดยมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดออกทุกปีมิได้ขาด แต่
แผ่นดินปัจจุบันนี้ได้จัดออกบ้าง ไม่ได้จัดออกบ้าง เพราะมักจะเป็นเวลาประสมกับที่เสด็จ
ประพาสหัวเมืองบ่อย ๆ ถ้าถกคราวเสด็จพระราชดำเนินไปประพาสบางปิ่นฤาพระ
พุทธบาท พระพุทธฉาย พระปฐมเจดีย์ พระแท่นดงรัง ก็ทรงทำมาฆบูชาในสถานที่
นั้น ๆ หนึ่งครั้งหนึ่งต่างหากนอกจากในพระบรมมหาราชวัง.

ถัดจากพระราชพิธีสิบสองเดือน

พระราชพิธีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชาย ฉันทราจชายคนหนึ่ง แต่งงานมา ๕๐ ปีแล้ว ทุกเย็นอยู่กับบ้านเสมอ
หญิง อย่างนี้ — ฉันทราจว่าความรัก
ชาย แคหม่อเรียกว่า หม่อมพาด

ปาฐกถาเรื่อง “ราชาศัพท์”

ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ก่อนที่จะแสดงปาฐกถาแก่ท่านทั้งหลายนั้น มีความอยู่ต้องข้อซึ่ง
อยากจะกล่าวก่อน ข้อหนึ่งนั้นคือ ปาฐกถาที่มหาวิทยาลัยนั้นได้เคยแสดงมาแล้ว
หลายครั้ง แต่ว่ามาโดยคำเชิญของผู้นิเทศาภิบาลของมหาวิทยาลัย ครั้นเป็นครั้งแรก
ที่ได้รับในคำเชิญของนักเรียนมหาวิทยาลัย ก็รู้สึกดีโดยฉะเพาะ เพราะเหตุว่า
ผู้นิเทศาภิบาลของมหาวิทยาลัย หรือจะเป็นกรรมการก็ดี เห็นว่าควรมีปาฐกถาอย่างไร
และจะเชิญใครก็สุดแต่ผู้ใหญ่จะเชิญมา ซึ่งเปรียบแล้วก็เหมือนกับว่า พ่อบ้านแม่
บ้านคิดเห็นว่าใครจะทำกับข้าวของกินดีก็ไปเชิญมาทำเลี้ยงคนทั้งหลาย ก็จะมีบางคน
อร่อย และบางคนก็ไม่พอใจ การที่นักเรียนพร้อมใจกันเชิญฉันครั้งนี้ ทำให้ฉันรู้สึก
ดีว่านักเรียนทั้งหลายเปรียบเหมือนคนในบ้านอยากจะกินอาหารที่ดีทำฉันเองเป็น
เหมือนกับคนมาทำของเลี้ยงคนที่บ้าน ข้อต้องกล่าวที่ฉันมาพูดนั้นเป็นการปรับทุกข์
กัน ขรรพดาอายุล่วงไป ฉันก็ชรามากแล้ว กำลังก็อ่อนชยลง ข้อที่สำคัญในปาฐกถา
นั้นคือเรื่องซึ่งไม่ทันทานเหมือนแต่ก่อนนั้น บางทีก็จะมีคนได้ยินบ้างไม่ได้ยินบ้างก็เห็น
ได้ เพราะฉะนั้นอะไรที่พระองค์ต้องขออภัยด้วย
ปาฐกถาซึ่งฉันได้รับเชิญจากนักเรียนทั้งหลายมาแสดงในวันนี้ เมื่อแรกก็
ได้ถามผู้ไปเชิญคือหม่อมราชวงศ์ สุนทรชาติ ว่าดีดังกล่าว่า อยากจะฟังเรื่องอะไร ก็
ได้รับตอบว่าฉันดีทั้งนั้น มาพิจารณาว่า จะเอาเรื่องอะไรดี ก็นึกได้ว่าที่ฉันนักเรียน

ซึ่งเรียนชั้นสูง คือไปจะเป็นครูเถรบางทีจะมีโอกาสได้แสดงปาฐกถาบ้าง เพราะฉะนั้น
ฉันจะบอกเหตุของการแสดงปาฐกถาให้ คือการแสดงปาฐกถานั้นเราต้องการแสดง
ให้คนเขาชมว่าเราแสดงดี คนที่มาฟังได้ความรู้ไปเป็นประโยชน์ เหมือนกับพระเทศน์
จะเทศน์ให้ใครประโยชน์ต้องแล้วแต่เกิดแต่ปัญญาของพระ พระที่ฉลาดอย่างนั้นก็มี
สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส และสมเด็จพระราชาคณะต่าง ๆ
หากมีใครมานิมนต์ท่านเหล่านั้น ท่านมักพิจารณาดูก่อนแล้วท่านก็เลือกเอาธรรมในพระ
พุทธศาสนาซึ่งเป็นชนที่ควร ถ้าผู้ฟังเป็นชาวนา ท่านก็แสดงธรรมให้เหมาะแก่พวกที่
มาฟัง พูดเพราะแต่ธรรมที่เป็นประโยชน์ นี่เป็นเหตุของการปาฐกถา ข้อตรงกันข้าม
ก็คือ พระที่ไม่ฉลาดคงหน้าท่านแต่คนก็ไปดั่งด้ามดีดอันแล้วก็เขว่งกุ่มด้วยประการ
ฉนั้น เรายังทำให้ผู้ฟังไม่เลื่อมใส ท่านทั้งหลาย ถ้าต่อไปมีโอกาสได้แสดงปาฐกถา
แล้วจงถือปฏิบัติ

ปาฐกถาฉันนั้นฉันนึกถึงเหตุอันเหมือนกัน เพราะผู้ฟังเป็นนักเรียนชั้นสูง
ไม่ใช่ นักเรียนชั้นประถม และเชื่อว่าบางทีจะมีนักปราชญ์บางคนออกมาเฝ้าฟังบ้าง
ก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นฉันต้องเลือกปาฐกถาที่ท่านทั้งหลายคงพอใจและเป็นประโยชน์
ประคับคองปัญญาของผู้ฟัง จึงนึกได้ข้อหนึ่งที่ไม่เคยมีใครแสดงเลยคือ “ราชาศัพท์”
อันที่จริงนักเรียนทุกคนทุกคนแล้วว่า ราชาศัพท์เป็นคำพูดสำหรับเจ้านายกับพระเจ้าแผ่นดิน
ฉันซึ่งเป็นบุคคลชั้นสูง ชาวต่างประเทศมักพูดเสมอว่า เรียนภาษาไทยนั้นยากเพราะมี
คำพูดสำหรับเจ้านายและคนธรรมดา ทั้งจริงเรื่องราชาศัพท์นั้นชอบกลมาก ชอบกลนัก
หนักทีเดียว เกิดขึ้นเนื่องมาแต่สมัยโบราณ ราชาศัพท์ที่เราใช้กันนั้น เป็นคำที่ ห้วน
ก็เรียก เขียว นัยน์ตาก็ว่า พระเนตร ก็นึกว่า เดว ย นนจำพวกหนึ่ง อีกจำพวกหนึ่ง
อยู่ในราชาศัพท์เหมือนกัน แต่ไม่ใช่พูดเพราะเห็นเป็นคำขวัญ ยกตัวอย่างเช่นคำว่า

เยียว ถ้าหากจะพูดกับเจ้านายต้องว่าอุจจาระ บั๊ตสำวะ หรือคำอีกจำพวกหนึ่งเรียกว่า คำผวน ซึ่งกลายเป็นคำหยาบไป คำจำพวกนี้คนมักใช้คำกัน จะขอยกตัวอย่าง ขอโทษผู้หญิงที่มาฟังทุกคน เช่นคำว่า "ดอกทอง" ฉันไม่เห็นหยาบที่ตรงไหน ที่จริง แปลว่า เป็นสีของดอกไม้มันดีทอง และถ้าเดิมคำว่า "พัก" ลงไประหว่างคำทั้งสอง ก็จะได้ว่า "ดอกพักทอง" ส่วนที่เป็นของชีวิตร้ายหนักเพราะมาแต่คำผวน "คอง" คือ "ถึงค" ของผู้ชาย จึงทำให้คำว่าพักทองต้องเปลี่ยนเป็นพักเหลือง เลยเกิดโทษในราชาศัพท์ ท่านทั้งหลาย ถ้าท่านต้องการทราบคำเหล่านี้ ฉันจะบอกให้มอยู่ในหนังสือจินตามณี เขารวบรวมไว้เป็นภาษาเพ็ดทูล คำราชาศัพท์นี้มี ๓๕๓ คำ คำผวนซึ่งเป็นคำหยาบมีราว ๕๔ คำ ประหลาดอยู่หน่อย เมื่อจะมาแต่งปราชญ์ถาฉัน ได้ไปเปิดดูหนังสือจินตามณี จะขอยกตัวอย่างมีหลายคำถ้าได้เจ้าเองก็ตก ฉันจะทำพระองค์ท่าน ๆ เดียวนี้ก็ได เช่นคำว่า พระทามิกะ แปลว่า เคา พระอะระ แปลว่า ดี และยิ่งอีกหลายคำที่เดียว เรืองนามัน ๆ ดูกี่แปลก เพราะเจ้านายเองไม่ได้ใช้เลย เช่นคำว่า ฉันจะเดยว ฉันจะสร้ง ฉันจะบรรทม เหล่านี้ ความจริงท่านใช้พูดตรง ๆ ทั่ว ๆ เช่นฉันหาวนอน ฉันหิวข้าว ฉันยังไม่ได้กินข้าว หาได้พูดว่า ฉันหาวบรรทม หรือฉันหิวเดยวไม่ จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้นว่า ราชาศัพท์เกิดขึ้นแต่เมื่อไร ลงไปหาหลักฐานเมื่อสมัยพระร่วง กับก็ดจารวิภักดิ์ขุนรามคำแหงก็ไม่เห็นว่าใช้ คงใช้คำธรรมดาที่จะยกตัวอย่างในหลักศิลาจารึกของขุนรามคำแหงว่า "พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ แม่ขุนนางเลื่อง พุทขุนบาทเมือง ตูพหนองทองเดยวห้าคน ผู้ชายสาม ผู้หญิงสอง.." หาได้จารึกว่า "สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระบรมราชชนนทรงพระนามว่าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรม

• พระร่วงเจ้าหรือพระองค์เจ้าธานีวัด เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ซึ่งประทับอยู่ ณ หอประชุมในขณะแสดงปราชญ์ถาเรื่องนี้.

ราชันเดื่อง" ไม่ เพราะฉะนั้นเป็นอันแน่ใจได้ว่าครั้งพระร่วงไม่มีใครเคยใช้ ถ้าไปถาม
 พระร่วง ๆ คงตอบว่าไม่มี คราวนั้นคงต้องคิดต่อไป มาครองกรุงกรุงสุโขทัยตอน
 ปลายก็ไม่มีใครใช้ที่ไหนอีก ถ้าจะกล่าวถึงราชศัพท์ของเรานี้เกิดแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา
 ตอนต้นก็ไม่มีอีก คราวนั้นปัญหาจึงจำกัดของอธิบายโดยสันนิษฐาน แล้วท่านทั้งหลายไป
 คิดดูเถิด ข้อสันนิษฐานนี้อาศัยเหตุที่เราได้รับจดหมายจากอินเดีย วิชาของพวก
 อินเดียที่มาจากประเทศเรานี้มี ๒ ทาง ๒ พวก พวกที่ถือศาสนาพราหมณ์พวกหนึ่ง
 มนตร์ของพวกนี้เป็นภาษาสันสกฤตทั้งหมด มนตร์นั้นเรานำมาท่องอยู่เดี๋ยวนี้ ไม่มีเป็น
 เล่มหนังสือ ต้องท่องบันทึกร้อยไป หากมีเป็นหนังสือก็เป็นใบลาน ตรงกันข้าม
 หลายนับพันให้ดูว่า คำว่าต่าง ๆ มิได้เป็นเล่มหนังสือพร้อมเพรียงอย่างเดี๋ยวนี้ ต้อง
 จำจากครคนละคำสองคำ ภายหลังมาในต้นวงศ์พระร่วง ใน พ.ศ. ๑๘๐๐ เราได้ภาษา
 มาจากพวกดังกล่าวออกพวกหนึ่ง ซึ่งได้คงเป็นพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นภาษาที่เรา
 ถือไว้จึงเป็นสองทาง คือสันสกฤตและบาลี คำราชาศัพท์โดยมากมีหลักฐานมาจาก
 ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นพื้น ในเขมรเมื่อครั้งศาสนาพราหมณ์เข้ามาเป็นใหญ่ ก็
 ใช้ภาษาทั้งสองนึ่งตั้งต้น เลยทำให้เจ้านายเฝ้าคิดว่าภาษาที่เหมาะสมสำหรับใช้กับ
 เจ้านาย จึงเป็นธรรมเนียมตาอยู่เองที่คนไม่รู้จักต้องยกย่องศัพท์ที่เป็นภาษามคธหรือ
 สันสกฤตขึ้นมา การตั้งต้นเช่นนั้นทำให้คนพินเมืองเข้าใจว่า ภาษามคธหรือสันสกฤต
 เป็นภาษาสูง หรือพูดคือว่าเป็นผู้ร่ำมาก จึงทำให้คิดมาในการพูด ยังในเรื่องศาสนา
 มาจากพวกนับถือพระศรีวิโรกมีศาสนาพราหมณ์เป็นคน ศาสนาพราหมณ์มีสองดล
 เรียกว่า คีธเวท นับถือพระอิศวรเป็นใหญ่ อีกพวกหนึ่งเรียกว่า วิษณเวท นับถือพระ
 นารายณ์เป็นใหญ่ และว่าเป็นผู้ร่ำมาก คัมภีร์แห่งไตรปิฎกของให้นั้นมีความสูง
 ภายหลังถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เคียดว่า โดยเห็นว่าเป็นผู้ปกครองที่ไม่มีความ
 ฉลาดเฉลียว และปกครองอย่างเป็นธรรมที่สุดทีเดียว หรือถืออย่างหนึ่งการนับถือของพวก

เป็นการประมุขกัน พวกหมกมุ่นคิดเอง ก็ว่าไม่มีใครวิเศษเท่าพระอิศวร พวกหมกมุ่น
 นับถือพระนารายณ์ก็ว่าพระนารายณ์เป็นใหญ่ที่สุด มีอำนาจคุมเกรงรักษาตัวไม่ให้
 เหตุภัย บันดาลอะไรให้สำเร็จตามความประสงค์ ข้างทลอปะพทเจ้าก็ว่าพระพทเจ้า
 ไม่เห็นแก่ตัวถือความเมตตากรุณาเป็นใหญ่ ถิ่นต่างกันเช่นนี้ โดยมากพวกพราหมณ์
 ข้างทลอปะพทเจ้าก็ว่าพระองค์อวดอวดแบ่งภาคลงมาปกครองโลกเช่นนี้เป็นพระราม
 บ้าง พวกทลอปะพทเจ้าก็ว่าพระพทเจ้าองค์ มีเมตตากรุณาเป็นใหญ่ พวกทลอปะพท
 พทเจ้าในครั้งนั้นเป็นพวกขอมเมืองเขมร ซึ่งมาคิดตั้งตนเห็นว่าพวกขอมเหล่านั้นก็
 คงทำตามลัทธิศาสนาทุกอย่าง ท่านทั้งหลายรู้ฟังคำถวาทของเราดีอยู่แล้ว เดิมมาก่อน
 ที่ไทยเรามาครอบครองบังคับบัญชาพวกขอมนี้ พวกขอมก็ตั้งเมืองอยู่ในเมือง
 ลพบุรี ขอมนิยมใช้ภาษาพูดที่เรียกว่า พระเดชพระกรุณา มีอยู่ในพื้นเมืองนี้ของไทย
 เราแต่ก่อนมาลงมาปกครอง ชนชาติไทยเห็นชอบตามภาษาขอมด้วย แต่คำสอนไม่ได้เห็น
 ตามพิธีของพวกขอม ครั้นนั้นไทยเราไม่ถือแต่พิธีขอมนิยมอะไรอย่างเดียวยังรับ
 เอาลัทธิประเพณีใช้คำพูดซึ่งเป็นมูลเหตุที่เจ้านายเอามาใช้พูดอีกด้วย อนึ่ง เจ้านาย
 ที่เป็นไทยได้คิดคำพูดโดยใช้คำพูดที่ขอมพูดอยู่เดี๋ยวนี้เป็น ๓๕๓ คำที่ใช้เป็นภาษาสูง
 ชาวไทยก็นำมาใช้พูดทูลพระเจ้าอยู่หัวหรือเจ้านายของตน เห็นเหตุเป็นเหตุที่สนับสนุน
 ว่าราชาศัพท์ได้เกิดขึ้นตามที่ได้พูดมานี้ ท่านทั้งหลายฟังแล้วไปคิดดูเถิด ต่อจากนี้จะ
 ขอเตือนสำหรับคำราชาศัพท์ เราต้องใช้แต่ที่จำเป็น ที่ไม่จำเป็นแล้วไม่ควรใช้โดย
 ราชาศัพท์โดยมากที่ใช้กันนักเพื่อแสดงความเคารพเช่นว่า “ข้าพระพุทธเจ้าทูลพระองค์
 เจ้าข้า” ถ้าจะพูดว่า “ฉันบอกพระองค์เจ้าข้า” ก็เป็นการไม่เคารพ หรือจะว่า
 ฉันไปหา แทนคำว่าฉันไปเฝ้าก็ไม่เหมาะ นี่เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า ราชาศัพท์ต้องใช้
 ใช้ในคราวจำเป็น ไม่ใช่จะใช้เพื่อยกย่องไม่ว่าในที่ควรหรือไม่ควร นักเรียนทั้งหลาย
 คือไปเมื่อเป็นครูแล้วไม่ควรคิดใช้คำราชาศัพท์ให้มากนักถ้าไม่ถึงคราวจำเป็นต้องจำได้

ที่เดียวว่า ราชศัพท์นั้นจะใช้แต่ที่ๆ จำเป็น ไม่ใช่ใช้สำหรับทำให้ภาษาไพเราะจนออก
เช่นถ้าจะแต่งหนังสือว่า "มารดาบุตรธิดา" ถ้าไม่เป็นการจำเป็นอย่างไรแล้ว ใช้ว่า
"แม่กับลูก" เกะกะ คึกว่า ไม่เป็นการทำให้เสียศัพท์ตรงไหนทั้งทำให้ภาษาง่ายเข้าใจ
อีก แต่อย่าลืมว่าต้องไม่เป็นการเสียสุภาพด้วย มีคนบางจำพวกไม่ชอบไม่ยอมให้
ใช้คำง่ายเพราะเห็นว่าใครเขาจะไม่รู้จักว่าตัวนี้มีมูลสูงและภาษาไม่ไพเราะ ตรงข้าม
กลับจะทำให้คนไม่เข้าใจหรือไม่ก็หมายความว่าไปอ้ออย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นทั้งหลาย
คือไปอย่าคิดคิดราชศัพท์จนออกเลย นอกจากนั้นยังมีคำอีกจำพวกหนึ่งที่ไม่ใช่ราช
ศัพท์ แต่เมื่อพิจารณาลงไปก็จะเห็นว่ามีความหมายอีกอย่างหนึ่ง และมักเป็นคำพบ
บ่อย ๆ ด้วย คำพวกนั้นเองก็ได้ผิดมาแล้ว ยกตัวอย่าง เช่นคำว่า รับผิดชอบเจ้า
นายเข้าใจว่าเป็นคำสำหรับเจ้านายใช้กัน ขอนกรมพิทยาฯ และพระองค์เจ้าธานีฯ
เมื่อฉันทานลูกเข้าใจผิดเหมือนกัน เป็นต้นว่า พระองค์เจ้าธานีฯ เด็ดจอยุทธระทรง
ธรรมการ ดังปลัดทูลฉลองให้ไปบอกพระยาภรตฯ ปลัดทูลฉลองเป็นผู้รับคำสั่ง
ไปบอกให้พระยาภรตฯ ไปเฝ้า พระองค์เจ้าธานีฯ เป็นผู้สั่ง และเหตุที่เข้าใจกันเช่นนั้น
ก็เพราะครั้งโบราณใช้ว่า เจ้านายรับผิดชอบ รับผิดชอบโน่น รับผิดชอบ ทงนั้น นเป็นอุทาหรณ์เช่น
หนึ่ง ยังมีอีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นนักเรียนทั้งหลายต้องจำได้ว่า ถ้าจะแต่งหนังสือ
อย่าใช้ศัพท์ให้มากนัก หรือไม่ก็ไม่ควรใช้เลย บางทีจะทำให้ผู้อ่านเสียประโยชน์เพราะ
เข้าใจผิด และอย่าใช้เพราะเห็นแก่ความไพเราะ และไม่ควรคิดจนออกเลย และสำหรับ
ฉันทานเห็นว่าพอสมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติปาฐกถาตั้งเพียงนี้ ขอขอบใจท่านทั้ง
หลายทุกตน

ทรงเสด็จที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันศุกร์ที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

อนุโมทนาเล่มนอก

ของ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต

แต่ไหนแต่ไรมาข้าพเจ้าไม่เคยเป็นนักเขียน แต่ข้าพเจ้าชอบดัดกับพิมพ์ และอ่านหาความรู้ ครั้นเมื่อได้ความรู้ดังวามแจ่มแจ้งทางทฤษฎีเขียนปรารภในแง่ใดแง่หนึ่งของเรื่องที่เขียนได้อ่าน ทางทฤษฎีเพ่งข้อ ๆ ไปอีกบ้างตามวิธีที่นักอ่านนักคิดอย่างเล่มนอกเท่านั้น บัดนี้ หม่อมราชวงศ์ถนัดวิชาธรรมศาสตร์ให้ช่วยเขียนอะไรเล็กน้อยสำหรับหนังสือของเธอและเพื่อน ๆ ของเธอคิดจะออกส่งเสริมทางวรรณคดี ข้าพเจ้าไม่ว่าจะปฏิเสธได้อย่างไรด้วยเธอเป็นญาติที่รักและร่วมใจกัน ในทางดัดกับพิมพ์จึงได้ส่งบรรณาการดังนี้เพื่อมิตรจิต และอนุโมทนาในความพยายามดัดเสริมอักษรศาสตร์ของคนเรา.

ความมุ่งหมายของ "วงวรรณคดี" เท่าที่ใคร่ทราบมานั้น ก็เพื่อจะสนับสนุนให้คนเอาใจใส่ในวิชาอักษรศาสตร์ อนุวิชาความรู้สมัยนี้มีกตัญญูประสงค์เป็นสองแผนก คืออักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต่างแผนกต่างก็มีผู้สนับสนุนว่ามีคุณค่ากว่ากัน แต่ท่านที่เป็นพหูสูตรย่อมกล่าวว่า แต่จะแผนกย่อมทำหน้าที่ต่างกัน ถ้าประกอบกันให้เหมาะสมย่อมให้ผลยิ่งแก่มนุษยชาติ อักษรศาสตร์มีมาแต่โบราณกาลอันไกล เคยช่วยยั้มอัยยาศัยของคนทั้ง ๆ ชาติให้รุ่งโรจน์ด้วยวัฒนธรรมมาแต่มานาน ส่วนวิทยาศาสตร์เพิ่งเกิดขึ้นใหม่และมาเจริญรวดเร็วเมื่อเจมส์วัตสันคิดใช้ไอโซโทปให้เป็นกำลังในอุตสาหกรรม นับว่าได้แปรัดกะเทาะแห่งความก้าวหน้าของชาติมนุษย์ในทางเศรษฐกิจซึ่งให้ผลไปถึงการเมืองอย่างกว้างขวางมหาศาล คนเรา

กล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ถ้าไม่อาศัยวิทยาคำศัพท์ชาติจะก้าวหน้าไปหาได้ไม่ แต่ก็อีก
แหละ ถ้าก้าวหน้าไปในทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยลำพัง หากไม่รู้จักมีศีลธรรม
คุ้มครองแล้ว อาจถึงซึ่งหายนะคือความไม่สำเร็จได้ง่าย ๆ เหมือนกัน เหมือนมีคนที่
วิชาสูง ๆ แต่ไม่มีความทะนุถนอมใจเสียเลยที่จะนำวิชาความรู้มาบังหลอวงฉ้อฉล ก็แหละศีลธรรม
นั้นจะมีได้อย่างไร ต้องตอบว่าโดยอาศัยอักษรศาสตร์ช่วยเผยแผ่ตนเอง อุปมา
เหมือนคน ร่างกายของชาติจะเจริญได้ก็ด้วยวิทยาคำศัพท์ แต่สมองของชาติก็ต้อง
อาศัยอักษรศาสตร์เป็นส่วนใหญ่เป็นแน่ นี่แหละคือหน้าที่สำคัญของอักษรศาสตร์
ในมนุษยสังคมทุกวันนี้.

อักษรศาสตร์ชนิดที่จะย้อมใจคนได้นั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นโดย
ธรรมชาติจากสมองของทั้งแคว้นซึ่งวัฒนธรรมอันแท้จริง ไม่ใช่เขียนเอาอย่างฝรั่ง ๆ ไป
แยะโดยมากไม่ใช่หนังสือแปลด้วยซ้ำ ไทยเราก็มักมอดกตทอตามในทางวรรณคดีไม่
ใช้น้อยแต่โบราณและในเวลานี้ก็ยังเกิดขึ้นใหม่ ๆ บ้าง หากสมควรไม่เลยที่ท่านผู้นิยม
ความก้าวหน้าจะละเลยวิชาความรู้ทางแผนกอักษรศาสตร์ของชาติไทยทั้งใหม่ทั้งเก่า ชาติ
ไทยถ้าจะเปรียบกับนานาชาติทั่วโลกก็เห็นจะต้องยอมว่าเราเป็นผู้อ่อนอาวุโส ธรรมดา
เด็กก็ต้องเอาอย่างผู้ใหญ่ก่อน เมื่อเติบโตจนแล้วจึงจะเกิดปัญญาที่จะเลือกเฟ้นว่าอะไร
ยังจะต้องเอาอย่างต่อไป อะไรจะควรวิพากษ์วิจารณ์ทางของตนเองได้ การที่จะปลุกทางออกไป
นั้นย่อมต้องพิเคราะห์หาแนวโดยรู้จักบุคคลลักษณะแต่รู้จักขอบเขตแห่งความสามารถ
ของตนเอง ที่รู้จักเช่นนั้นก็จะต้องใคร่ครวญถึงวิถีทางแห่งชีวิตของตนที่เป็นมา
แล้ว เมื่อศก ๒๔๗๓ ข้าพเจ้าปรารถนา (ในวิทยาคารย) ว่าไทยเราได้ก้าวหน้ามาถึง
ขั้นที่จะต้องพึ่งตัวเองให้ยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะเราได้ตั้งหน้าเอาอย่างโลกสมัย
ใหม่มาจนออกจะเป็นผู้ใหญ่จนแล้ว ถึงเวลาแล้วที่เราควรจะเริ่มพิเคราะห์หัดเสียทีหนึ่ง

ว่าจะเขาอย่างต่อไปเพียงไร และจะต้องใคร่ครวญดูให้คิดว่าตัวของเราเองนั้นมีลักษณะ
เป็นอย่างไรแน่.

การที่จะใคร่ครวญพิเคราะห์ถึงลักษณะเดิมของชาติไทย ก็ต้องรู้ว่าบรรพ
บุรุษไทยท่านคิดอะไรไว้อย่างไรบ้าง เคยทำอะไรไว้อย่างไรบ้าง ความรู้เช่นว่านี้จะไปหา
ได้ที่ไหน นอกจากในอักษรศาสตร์ในประวัติศาสตร์ ดังข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่าง —

จากวรรณคดีเก่าในยุคนครปฐมศักราชที่ยึดแห่งพระพุทธศักราช เราจะ
รู้ได้ว่าคนไทยส่งองค์ก็ดียังมี มีความรักดีชอบตรงต่อพระมหากษัตริย์อันคนใดถวาย
สัตย์สาบานไว้ไม่แพ้ฝรั่งในยุคแห่ง Chivalry ข้าพเจ้าขอสนับสนุนข้อนี้ด้วยโคลง
ยวนพ่ายต่อไปนี้.

ข้าให้ธเบศผู้

ตายเพื่อภักดีโดย

คือคนอยู่เป็นใน

ปรโลกนางฟ้าล้อม

ทวยใดเจ้าเกอโกล

ครั้นนบถวิลภักดี

ชี้น้อยแสนปี

ตายก็ดีได้เข้า

โตโต ก็ดี

ข้อข้อ

อิธโลกย

เลศอินทร์

พลมี มั่งนา

แต่เจ้า

เป็นคู่ ตายนา

ช่วงน่านรณันต์

การส่งองค์ก็ดีเช่นนี้ยังเป็นหลักฐานมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งขอ
อ้างโคลงโลกนิติ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาพรยาเศษาศิคร เมื่อคราวอุปถัมภ์ธรรมดัต
พระเชษฐาในรัชกาลที่สาม ทว่า.

เสียดินสงวนศักดิ์ไว้

วงศ์หงส์

๑ ล ๑

๑ ล ๑

เสียดัตถ์อย่าเสียดู

ชีพม้วยมรณา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงตั้งคณะเลือกสรรได้ทรงยก
เขาภักดีมาทลายนาใช่เป็นภาษิตประจำคณะเลือกสรรว่า “เสียพ่ออย่าเสียด้าย” นัก
เสียขายแต่เข้ามาไม่กับตนเองได้เกิดมีผู้กล่าวเหยียดหยามเราว่าเป็นชาติชะโมย แต่
ข้าพเจ้าก็ได้แต่หวังว่าผู้กล่าวหาความเรา โดยฉะเพาะในยุคนั้นที่เราเข้าใจว่าเราได้
ก้าวหน้าไปไกลถึงขั้นแล้ว

เช่นความรู้รักชาติก็เหมือนกัน ทุกวันนี้เรานักกันไม่ใช่หรือว่าเราพึงจะมี
การรักชาติกันขึ้นในสติปัญญาของเรา แต่ถ้าเราอ่านวรรณคดีบ้างแล้ว เราจะได้ความว่า
แม้ในเวลาล่วงพ้นมาแล้วถึงร้อยปีแล้วก็ตามแต่ความรู้รักชาติไม่แพ้เรา ท่านทรงไว้ว่าท่านท้อแท้ในการที่จะทรงดำเนินต่อมารโง่งมคือจากที่ทรง
ค้างไว้ แต่แล้วท่านเกิด “-- มานะทุกข์ อดสูทุกข์ กวักแกว่งแกว่งด้าย” ดังนี้

วรรณคดีทางภาษามียุคมากที่อาจปลุกความรู้รักได้อย่างรุนแรง ในทาง
วิชาคนขอให้ความหมายของเรื่องราวของเรารู้จักในเรื่อง Lay of The Last
Minstrel ซึ่งได้คิดมาลงไว้ต่อไปนี้.

Breathes there the man, with soul so dead,
Who never to himself hath said,
This is my own, my native land!
Whose heart hath ne'er within him burn'd,
As home his footsteps he hath turn'd,
From wandering on a foreign strand!

O Caledonia! stern and wild,
Meet nurse for a poetic child!
Land of brown heath and shaggy wood,
Land of the mountain and the flood,
Land of my sires! what mortal hand
Can e'er untie the filial band,
That knits me to thy rugged strand!

คำสรรเสริญภาษา

ในพุทธทาสถก - อุปนิยต ตอน ๔, ๓, ๑-๕

“อุชฌายะวัตถะโย เจ้าพระเจ้านก ท่านคิดว่าจะไม่ทูล (เรื่องปรมัตถ์) แต่เหตุที่เจ้าเจ้าเวลาดาทรงบูชาไฟ อุชฌายะวัตถะจึงขอถวายพร^(๑) พระองค์ก็ทรงเลือกเอาเพียงแต่จะขอครีตตามอะไรตามพระทัย ท่านก็ทูลอนุญาต พระจักรพรรดิจึงได้ครีตตามก่อนว่า คนเรามีสิ่งใดเป็นเครื่องต้องดวง

ท่านทูลตอบว่า มีตะวันเป็นเครื่องต้อง นั่งอยู่ ออกไป ทำการงาน กลับก็มีเครื่องต้องดวง คือตะวันเท่านั้นเอง

(พระองค์ตรัสว่า) ก็จริงอย่างนั้น เมื่อตะวันตกแล้วคนเรามีสิ่งใดเป็นเครื่องต้องดวง

(ท่านทูลตอบว่า) เดือนนนั้นเอง ได้เป็นเครื่องต้อง นั่งอยู่ ออกไป ทำการงาน กลับ ก็มีเครื่องต้องดวงคือเดือนเท่านั้นเอง

(พระองค์ตรัสว่า) ก็จริงอย่างนั้น เมื่อตะวันตกแล้ว เดือนก็ตกแล้ว คนเรามีสิ่งใดเป็นเครื่องต้องดวง

(ท่านทูลตอบว่า) ไฟนนั้นเองเป็นเครื่องต้อง นั่งอยู่ ออกไป ทำการงาน กลับ ก็มีเครื่องต้องดวงคือไฟเท่านั้นเอง

(พระองค์ตรัสว่า) ก็จริงอย่างนั้น เมื่อตะวันตกแล้ว เดือนก็ตกแล้ว แต่ไฟก็มอด คนเรามีสิ่งใดเป็นเครื่องต้องดวง

(ท่านทูลตอบว่า) คำพูดนนั้นเอง เป็นเครื่องต้อง นั่งอยู่ ออกไป ทำการงาน กลับก็มีเครื่องต้องดวงคือคำพูดเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นแม่ในท (มีตจน) มีตนเองก็ยังไม่เห็น ถ้าพูดออกมา ก็ไปถึงกันใด

ป.ส. ศาสตร

(๑) คือทูลว่าจะทรงขอสิ่งใด ๆ ก็จะถวาย

วิพากษ์นิราศเอกของสุนทรภู่

ของ

เจือ สตะเวทิน

ในระยะเวลาใกล้ ๆ กับที่ กัสซัส, ดิเอรี และ มิเชอเลต์ กำลังมีชื่อเสียง เพราะเขียนประวัติศาสตร์อยู่ในฝรั่งเศส เฮเน กำลังเพ่งเล็งกวีนิพนธ์อยู่ในเยอรมนี คาลาย กำลังทำความเรียงวิจารณ์งานของเบ็นด์อยู่ในอังกฤษ และ เฟนิมอร์ คูเปอร์ กำลังเด่นในการสร้างนวนิยายในอเมริกันนั้น เราจะทราบหรือว่ามีกวีไทยร่วมยุคกับเขา อีกคนหนึ่งกำลังครวญครางอยู่ในนิราศเอกของเขา กวีผู้นั้นคือ สุนทรภู่ นิราศเอกนั้นคือนิราศภูเขาทอง!

ข้าพเจ้ากำลังศึกษา “ชีวิตประวัติและงานนิพนธ์” ของสุนทรภู่อยู่ กำลังเพ่งเล็งกับชีวิตและงานของศิลปิน ผู้ซึ่งเขียนหนังสือเพื่อจะให้เป็นที่มรดกของประชาชน กำลังศึกษากวีผู้มีความผูกพันกับชาติ ชาติไทย-สุนทรภู่! ก็พอดี “ดวงวรรณคดี” เบ็ดเสร็จ จึงเป็นโอกาสที่ข้าพเจ้าจะได้เชิญชวนท่านให้ชมชื่นนิราศเอกของท่านมหากวีผู้ใหญ่นี้.

สุนทรภู่เป็นนักเขียนนิราศกลอนคนสำคัญที่สุดในวรรณคดีไทย ตลอดชีวิตเขียนนิราศถึง ๙ เรื่อง ข้าพเจ้ายังไม่เคยทราบว่าใครเขียนมากเท่าสุนทรภู่ เริ่มเขียนนิราศเมืองแกลงอันเป็นเรื่องแรกตั้งแต่เมื่ออายุเพียง ๒๐ ปี และจบนิราศเมืองเพชรอันเป็นนิราศเรื่องสุดท้ายเมื่อก่อนตายเพียงไม่กี่ปี สุนทรภู่โปรดนิราศเป็นที่สุด นิราศกลอนของสุนทรภู่ถูกถือเป็นแบบฉบับโคกทุกกระบวน นายมีผู้แต่งนิราศถดถอย หม่อม

ราโชทัย ผู้แต่งนิราศตอนตอน ด่วนเป็นศิษย์สุนทรภู่ทั้งนั้น คนแรกแทบจะรู้ได้
คนหลังพยายามจะเขียนนิราศให้เป็นจดหมายเหตุประวัติศาสตร์ จึงหย่อนคิดประแต่ง
นิราศไปบ้าง กระนั้นก็เหมือนราโชทัยก็เลยรู้สึกดีที่สุดในทัศนะของท่าน ซึ่งหวัง
ว่าครั้งหนึ่งเจ้าจะมีโอกาสให้ความยุติธรรม.

กล่าวโดยลักษณะนิราศเป็นคำประพันธ์ที่แต่งในขณะที่ยังอยู่ ณ ที่ใด ๆ
จากจริงหรือสมมุติว่าจากไม่สำคัญ ในโอกาสเช่นนั้นคนที่นั่งดัดเขียนอยู่หนึ่ง
ไม่ได้ เมื่อเห็นหรือผ่านอะไรที่สะดุดตาสะดุดใจ ก็นำมาคิดและเขียนลงได้ อาจเป็น
ประวัติ อาจเป็นคติธรรมและภาษิตหรืออุปมาอุปไมยอันคมคาย หรืออาจเป็นการชม
ชมธรรมชาติอย่างน่าพิศมิติน แล้วแต่งลงให้ลื่นไหล นิราศจึงมีลักษณะคล้าย ๆ
วรรณกรรมประเภทเดินทางและบันทึกความจำของวรรณคดียุโรป แต่นิราศมีลักษณะ
พิเศษนอกเหนือไปจากนั้น คือ ต้องมีโวหารดังว่าหรือรื่องพิสดารประกอบด้วย จึงจะ
ครบลักษณะแห่งศิลปะของนิราศ ผู้แต่งย่อมรักจะแต่งโวหารคร่ำครวญ และอวย
คนรักของตนซึ่งอยู่เบื้องหลัง จะมีคนรักจริง ๆ หรือสมมุติว่ามีก็ได้ สำคัญคือ
อาศัยอิทธิพลของสตรีให้เป็นที่มาแห่งความอ่อนหวานแห่งถ้อยคำ และเป็นห่วงกำเหนิด
แห่งความเค็มฝืนอันเป็นศิลปะของกวีเป็นสำคัญ ท่านสุนทรภู่อ้างอิทธิพลของสตรี
คือศิลปะแห่งการกวีไว้ในนิราศสุพรรณของท่านว่า "ใครที่มีฐฐ ช่วยคำคำไคลง" ทั้ง
นั้นย่อมเป็นที่รับรองกันทั่วไป เพราะเราทราบกันดีอยู่แล้วว่า สตรีเป็นผู้ก่อให้เกิดศิลปะ
ในแทบทุกสาขา อันโวหารดังว่านั้น ถึงกับเปรียบเทียบกับกันต่าง ๆ ท่านสุนทรภู่ว่า
เหมือนพริกไทยใบเล็กที่ทำให้อาหารชูรส หลวงจักรปาณ (ฤกษ์) ผู้แต่งนิราศ
ทวารวดีว่าเหมือนน้ำตาที่ทำให้ของหยาบคายของหวาน สรุปลงได้ว่า วรรณคดี
นิราศถ้าขาดโวหารดังว่าก็ขาดศิลปะ.

แต่สุนทรภู่เขียนนิราศของท่านให้พิเศษยิ่งขึ้นไปกว่านิราศของคนอื่น สุนทรภู่เล่าประวัติชีวิตของตนเองลงไว้ในนิราศ บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนชีวิตคน บอกอุปนิสัยและอารมณ์รักอารมณ์ชังไว้ในนิราศ บอกจนกระทั่งความที่ไม่เป็นมงคลแก่ตัวเอง ถ้าจะพูดตามด้านวนของนักวรรณคดีฝรั่งก็คงว่า สุนทรภู่อาจภาพและระบายชีวิตของคนไม่แพ้ มอญ เถย และ ลารชฟูโกดท์ ก่อฝรั่งเศษเลย ในนิราศเรื่องที่สุนทรภู่เขียนมีอยู่เพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่สุนทรภู่ได้พูดถึงตนเอง นิราศพิเศษนี้คือนิราศอิเหนาซึ่งสุนทรภู่มอบความเลื่อมใสอันผดุง และสมความเศร้าให้แก่ อิเหนา-คาราละครว่าของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รวมความได้ว่ามหาอุณห์เขียนชีวิตชีวิตประวัติ (โฮโตไบโอกราฟี) ลงไว้ในนิราศของท่าน เป็นชีวิตชีวิตประวัติซึ่งนักศึกษาวรรณคดีไทยในปัจจุบันใช้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยและวิจารณ์ชีวิตและงานของท่านได้อย่างกว้างขวาง

บันทึกขอแนะนำให้ท่านที่ยังไม่รู้จักนิราศภูเขาทอง ได้รู้จักนิราศเอกของท่านวรรณกรรมโกวิทแห่งชาติไทย โดยประวัตินิราศภูเขาทอง เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๓ นับเป็นนิราศเรื่องที่ ๓ รองจากนิราศเมืองแกลง (ต้น พ.ศ. ๒๓๕๐) และนิราศพระบาท (ปลาย พ.ศ. ๒๓๕๐) ท่านสุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทอง เมื่อท่านกำลังบวชอยู่ที่วัดราชบูรณะ ขณะนั้นอายุของท่านได้ ๔๒ ปี.

ถ้าเราศึกษานิราศของสุนทรภู่โดยไม่ศึกษาประวัติของท่านประกอบไปด้วย เราจะได้รับนิราศไม่สมบูรณ์ จึงขอเล่าประวัติของท่านก่อนแต่งนิราศภูเขาทองไว้พอเป็นเค้า สุนทรภู่เป็นเหมือนน้อยเป็นชายอยู่ในวังหลัง ครองรัชกาลที่ ๑ เวียนหนึ่งสี่ทิวทิศประจวบ (วัดศรีสุทธาราม) ในคลองบางกอกน้อย มีนิสัยเป็นกวีมาแต่เยาว์ ครั้นเป็นหนุ่มรุ่นกระของ ก็เป็นคาราในวงสังเวยและ คอกล้อร้อยอันเป็นมหรสพอยู่ในเวลานั้น

เคยรับราชการเป็นเสมียนนายระวางกรมพระคลังส่วนแยกหนึ่ง แต่อธิบดีปลดกลับแห่ง
 วรรณคดีทำให้ท่านทงอาชีพเสมียน และหันเข้าสู่วรรณคดี เริ่มแต่ง "โคบุตร"
 ประโลมโลกแบบฉบับทำให้มีชื่อเสียงดั่งคน กลายเป็นคนเด่นในวงหนังสือ ในวัยหนุ่ม
 อิศราศักดิ์มีปณิธานจะสู้ทรภู่ได้ไปสมัครกับคุณจันทร์หญิงสาวดั่ง ๕๕ ทำให้สุนทรภู่
 กับคุณจันทร์ต้องรับอาญาโดยถูกเวรจำทั้งสองคน เพราะบุพเพสันนิวาสในตอนหลังได้
 อยู่กันเป็นผัวเมียกัน แต่สุนทรภู่เจ้าชู้และเม้าจนคุณจันทร์ทนไม่ไหว คุณจันทร์ก็ดัดจริต
 เมาไปมีผัวใหม่ สุนทรภู่ก็เสียขวัญจนแทบจะเสียคน ค่อนข้างมากเกลียดชังกับหญิง
 หลากคน เป็นเมียบ้างเป็นชู้บ้าง เป็นคู่รักบ้าง และเม้าตลอดมา! ส่วนไม่ด้านกา
 รงานสุนทรภู่อาศัยคิดประแต่งกลอนของตนได้เสมอ สุนทรภู่ได้โฆษณาตนเอง จนพระ
 บาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงรู้จัก และโปรดให้เข้ารับราชการในกรมพระ
 อารักษ์ณ มีความคิดความชอบเรื่อยมาจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนสุนทร
 โวหาร ทรงพระเมตตาเป็นอย่างดียิ่ง พระราชทานที่ให้ปลุกบ้าน และได้เป็นทูล
 ปรีक्षाของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จอมแก้ว มีเกียรติยศสูงเด่นใน
 สังคมชั้นนักปราชญ์ราชบัณฑิต แต่ท่านขุนสุนทรโวหารยังคงคิดสุราจัด จนครั้งหนึ่ง
 วิชาทศบุตปัญญาธิคุณใหญ่ถึงกับทรงพระพิโรธ และโปรดให้เอาสุนทรภู่ไปเข้าคุกอยู่คราว
 หนึ่ง ต่อมาด้วยความชอบโดยต่อกอดจนได้สมพระราชหฤทัย จึงพ้นโทษออกมาจากคุกได้.

โดยอุปนิสัยสุนทรภู่เป็นคนตรงไปตรงมา และมั่นใจในฝีมือของตนจน
 เกินไป สุนทรภู่เคยทักเฝ้าทูลของพระเจ้าลูกเธอกรมหมื่นเจ้าอาภรณ์ดิศกุล ในที่ชุมนุม
 นกกวักหน้าพระที่นั่งดั่งต้องหน ทำให้กรมหมื่นพระองค์นั้นทรงแค้นเคืองสุนทรภู่มาก
 ฉะนั้นพอกรมหมื่นเจ้าอาภรณ์ดิศกุลกลายเป็นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่าน
 ขุนสุนทรโวหารก็ปากเปราะระชันนิคอดานผ่าซอกถักถอด และเป็นทูลทรงเกลียดชังเรื่อย

มา สุนทรภู่จึงต้องไปบวช แต่ท่านกลัวผู้หนึ่งเผลอไม่พ้น เมื่อบวชนั้นต้องอธิกรณเรื่อง
สำคัญ ถ้าไม่ใช่เรื่องสุรา-นันทก ก็คงเป็นเรื่องสัตว์-ศัตรูพรหมจรรย์ จะเท็จจริง
อย่างไรไม่มีใครทราบ ท่านสุนทรภู่เปิดเผยไว้ในนิราศภูเขาทองว่า "ถึงโรงเหล้าเตาถน
คว้นโสมง มีคนโพงผูด้ายไต้ปลายเตา โขบปกรรมนันทกเจียวอกเรา ให้มีวเมา
เหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย ทำบุญบวชตรวจน้าขอจำเริญ พระสงฆ์เพียรโพธิญาณประ
มาณหมาย ถึงสุราพารอดไม่อดวาย ไม่ไถ่ถกรายเกลี้ยงเมิ่นก่เกินไป ไม่เมาเหล้า
แต่ว่าเรายังเมารัก สุดจะหักห้ามจิตจะคิดโสมง ถึงเมาเหล้าเข้าด้ายก็หายไป แต่เมา
ใจน้าประจำทุกคราว... ." จะเป็นเพราะเรื่องเหล้าหรือผู้หญิงก็ตาม ในที่สุดพระสุนทร
ภู่อายุ ๔๒ ปี ก็ถูกบรรพชาญกรรมจากวัดราชบูรณะให้ไปอยู่วัดอื่น ท่านจึงถือโอกาส
แห่งความเศร้าครุ่นนราสไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อจัดการเจดีย์ภูเขาทอง นลือ
มุดเหตุที่สุนทรภู่เขียนนิราศภูเขาทองแต่เขียน "ความภาษาไม่ถนัดบอกคลายใจ" ดังก็
ท่านบอกไว้ท้ายนิราศนั้น.

เนื้อหาของนิราศมีอยู่ย่อๆ ว่า หลังจากบวชขึ้นประจำแล้วพระสุนทรภู่ก็ออก
จากวัดราชบูรณะโดยทางเรือ มีนายพัดบุตรชายซึ่งคุณเจ้ทั้งไว้ให้ติดตามไปด้วย
เมื่อเรือผ่านสวนของผู้รักษารุงเก่า-พระยาไชยวิชิต หรือพระนายโดยเพื่อนข้าราชการ
ในครั้งรัชกาลที่ ๒ สุนทรภู่คิดจะแฉะเยี่ยม "...แต่ยามยากหากว่าถ้าท่านแปลก
มือกแตกเดี่ยวหรือเราเขาจะสรวด เหมือนเหนื่อยใจไผ่สูงไม่ล้มควม จะต้องม้วนหน้า
กตบขี้ประมาณ..." ท่านก็คิดว่ายากจึงแฉะมคควไม่แฉะเยี่ยม ไปจอดเรือพักอยู่ตรง
ข้ามท่าวัดหน้าพระเมรุ จนรุ่งขึ้นจึงไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทอง
รอบเทรทประวัติของเจดีย์ภูเขาทองไว้โดยย่อในที่นี้ด้วย เมื่อพระเจ้านุเรง

ของคฤวงศ์รุษยาได้นั้น โปรดให้สร้างพระเจดีย์มอญของกรมท่าขึ้นไว้ที่วัด ๆ หนึ่ง
ใน พ.ศ. ๒๓๓๒ วัดนั้นอยู่ในทุ่งทางฝั่งตะวันออกห่างจากตัวกรุงเก่าไปประมาณ ๒
กิโลเมตร การสร้างปฐมนิยต์วัดเช่นนี้นั้นกเพื่อเป็นอนุสรณ์ว่าพระมาได้เคยมามีอำนาจ
เหนือประเทศไทย เรียกเจดีย์นี้ว่าภูเขาทอง และเคยเรียกนามวัดนั้นว่าวัดภูเขาทอง
ด้วย กาลล่วงต่อมา วัดและเจดีย์ภูเขาทองดังกล่าวก็หักพังไปมาก ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ พระ
เจ้าบรมโกศจึงโปรดให้ปฏิสังขรณ์เจดีย์ใหม่ โดยเปลี่ยนรูปเจดีย์มอญให้เป็นเจดีย์
ไทยเสีย ถึงกระนั้นก็ตามเชิงฐานยังคงมีเค้าเดิมมอญอยู่ กิจนี้แห่งการสร้างเจดีย์อยู่ที่
การประกาศความเป็นทางกับการประกาศความเป็นไทย !

ศิลปะแห่งการก่อวินิราสภูเขาทองจนถึงวัดสูงสุด สัมบูรณ์ด้วยลักษณะ
กระบวนนิราสทุกประการ ว่าถึงกระบวนกลอนและการใช้ถ้อยคำที่ประณีตบรรจงยิ่ง
กว่าเรื่องอื่น ๆ นิราสเรื่องนี้เป็นนิราสแห่งความทุกข์ ความเศร้าและความพลาต
หวัง ความคิดเกี่ยวกับการปลงสังเวยตนจึงแห้งโหดออกมาจากหัวใจของสุนทรภู่
อย่างไม่สิ้นสาย สุนทรภู่อุทิศส่วนใหญ่ของนิราสเพื่อพูดถึงตนเอง และพูดครวญคร่ำ
รำพันอย่างอิสระตามอำเภอใจ เป็นการพิลาปตามทำนองเสีรำพันในด้นทมิฬมัจจุ
ของวรรณคดียุโรปแท้ทีเดียว ท่านรำพันด้วยความอาลัยถึงอดีตราชบูรณะว่า "โอ้อา
ราชราชบูรณะพระวิหาร แดนนานับทิวาจะมาให้เห็น หวัดว่าดึกน่านานาตากระเด็น
เพราะชุกชุมคนพาดทำรานทาง จระกยหีบหีบคืบคืบคืบ ก็ไ้ถึงแทนดึกเห็นชัดดวง"
เต็มไปดด้วยเสียงอาลัย เต็มไปดด้วยความแค้นอย่างพูดไม่ออก และเต็มไปดด้วยความรู้
ลึกที่ตนไม่ได้รับความยุติธรรม.

ในขณะถูกรับจากวัดนั้นสุนทรภู่เดินขึ้นทุกสิ่งทุกอย่างจนกระทั่งไม่มีอยู่ ท่าน

ได้ปลงดวงเวทียาญของคนที่ว่า “ไอ้พี่ชื้อหาหน้เป็นแผ่นพ่น ถึงตีหมัน
ต้องแค้นแค้นใคร เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ตาน ไม่มืทพสุธาจะอาศัย ถ้วน
หนามหนึบเจ็บแสบคับแค้นใจ เหมือนนกไรรังเรออยู่เฮา” การถูกบรรพชาญกรรม
ทำให้มหาภิกษุอาภัพปวดร้าวและครวญออกมาอย่างท่อนเฮาอย่างไม่ได้ ถ้วนก็นิราศ
ออกคนหนึ่งคือหลวงจักรปาณ (ฤกษ์) เจ้าของนิราศทวารวดีพยายามจะสู้ด้านจนได้ โดย
กล่าวว่า “ถึงบ้านบางซดนี้ไม่มีชน ไอ้ภาคพื้นแผ่นที่ใหญ่หนา ยามเราจนอนอน
เหลืขบปัญหา สดจะอาศัยดินดินทองปวง” ท่านจะเห็นความแตกต่างในรสเพราะแต่
ความงานไค้อย่างชัด คุณหลวงหยงจนไม่ลงทานจนถูกกลอก เพราะคุณหลวงมิได้
ปวดร้าวจริงดังท่านจน ไคหารทอนของสุนทรภู่จึงดื่มดั่งที่คัดกวีร่วมยุคกับสุนทรภู่
กล่าวไว้ว่า “ความงานคือความจริง และความจริงคือความงาน”

ถ้าท่านศึกษาสุนทรภู่ท่านจะเห็นว่าเป็นคนกตัญญูที่สุดคนหนึ่ง แต่สุนทรภู่
เป็นกวีที่ยากจนคนแค้น มีหนทางเดียวที่จะแสดงกตเวทไคคือโดยถ้อยคำ สุนทรภู่
ระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ว่า “ไคผ่านเกล้า
เจ้าพระคุณของสุนทร แต่ปางก่อนเคยไคเฝ้าทุกเช้าเย็น พระนิพนพานพานหนึ่งก็ระชาด
ค้อยไคญาติยากแสนถึงแสนเข็ญ ทงโรคชากรรมวนคามาซเป็นไค ไม่ถึงเห็นทชังจะพงพา
ถึงสร้างพรคอดดำให้ส่วนบุญถวาย ประพฤคิฝ่ายสมณะพระวษา เป็นถึงของถดของคุณ
มุสิกา ขอเป็นข้าเคียงบาททุกชาติไป” อนิจจาถ้าหากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
นภาลัย จะทรงทราบด้วยพระญาณไค ๆ ว่ากวีที่พระองค์ เคยโปรดกาดังถวาย ความจง
รักภักคิ้อย่างน่าสงสารเช่นพระองค์จะมีคิเล็กเพียงไค

ท่านสมคกวีดำแดงความภาคภูมิพูนักหนาในชีวิตราชการของท่านในรัช-

ภาคที่ ๒ เพราะท่านเคยรับราชการใกล้ชิดสนิทสนมในเรือพระที่นั่ง เมื่อกษัตริย์
จอมแก้วทรงพระราชนิพนธ์เรื่องใด สุนทรภู่ก็เคยมีหน้าที่อ่านและเขียนถวาย ท่านว่า
“เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นตุ่นจันทระหลบ ตะอองอบรดรินขึ้นนาสา ดันแผ่นดินดันกลิ่น
ตุ่นชา วาสนาเรากลิ่นเหมือนกลิ่นตุ่นช...” นี่คือการเปรียบเทียบที่หยาบยิ่งกว่ากลิ่น
ตุ่นจันทระใด ๆ อันความสนิทสนมในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สุนทรภู่
คงถึงกับเข้าไปเคลิ้มฝันไว้ในลักษณะวงศ์-วรรณกรรมหากินยามยากของท่าน ในเรื่องนี้
ท่านเปรียบตัวเองเป็นพราหมณ์เกสรและพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นลักษณะวงศ์
ในคำว่า

“ปางพระองค์ทรงแต่งเรื่องอิเหนา พราหมณ์ก็เข้าเคียงเขียนอักษรวิ

เมื่อท้าวจิตพราหมณ์ก็ต่อพอดี้ ท้าวทิวาสวาทประภาษชม”

ข้าพเจ้าอาจเรียกได้เต็มปากว่าสุนทรภู่เป็นนักรักคนสำคัญ ท่านคิดเป็นได้
ประดุจพรหมความรักทุกกระบวน อันรสของความรักในวรรณคดีดังกล่าวยกเว้น
“ศฤงคารรัง” ซึ่งมีความคลั่งคลั่งออกไปเป็นชั้น ๆ คือเมื่อหญิงกับชายต่างเกิดความ
พิศมัยในกันและกันขึ้น โดยต่างฝ่ายต่างยังไม่ได้มีความสัมพันธ์กันเรียกความรักตอน
ว่าชโยค ถ้าหญิงชายได้ร่วมรักสมัครสมานกันจนสนิทสนมแล้ว ลักษณะการของ
ความรักระยะนี้เรียกว่า สมโภค แต่ถ้าหากว่าทั้งสองฝ่ายมีความจำเป็นที่จะต้องแยก
ความรักในระยะเวลาในขณะหนึ่ง ความรักในระยะนี้เรียกว่า วิประโยค หรือบางทีเรียกร
วิประคัมภ์ ท่านสุนทรภู่ผ่านศฤงคารรังทุกชั้นตามคาราน ! เคยออกความรักจนกล
คุณจนถึงแต่ในวัยรุ่น เคยชนะหัวใจคุณจันจนได้เป็นภรรยา และในบั้นท้าย
คุณจันก็หลุดมือไปอย่างไม่มีวันกลับ นอกจากนั้นยังมีเมียและชู้รักอีกหลายคน เช่น
แม่หมื่น แม่ม่วง แม่แก้ว แม่กลิ่น แม่สุ่ย แม่ฮ้อย บัวคำ (ตา) ตลอดจน

“นกน้อยดอยดม” ซึ่งท่านก็ดั้นเชือกได้ให้เกียรติยศอ้างชื่อไว้ในนิราศสุพรรณโดยไม่เกรงขัศรหาใด ๆ ด้วยเหตุที่ท่านมีความชำนาญในเรื่องรักอย่างชัดเจน จึงรู้แจ้งเห็นจริงในกระบวนการนิราศอย่างเต็มภาคภูมิ และนำเอาอารมณ์ทั้งหลายอันเกิดจากศฤงคารบรรดาจารึกไว้ในนิราศแต่ละงานที่พรรณขึ้น ๆ อย่างวิจิตรพิสดารที่สุด

ในนิราศภูเขาทอง ถึงแม้ท่านสุนทรภู่จะอยู่ในสมณเพศ และอยู่ในระหว่างเฝ้ารัชกาล สุนทรภู่ไวยาติราชดมิตร เมื่อยแต่ละคนรักก็ดูเหมือนจะไม่มี แต่สุนทรภู่เสียสยดสยองพิศวงจนกล้าหาญจะไม่ว่าพันโศหาทรพิศวงได้ด้วย ฉะนั้นในนิราศเรื่องหนึ่งจึงมีกระบวนการพิศวงที่น่าพิศวงอยู่หลายตอน “....เห็นโคใหญ่โกลันวระก่าเผ่งทรงรถแข่งแซมธวาทประหลดลเหต ^๕ เหมือนโคกพิทระก่ากษาเจือ เพราะรักเรือแรมธวาทมาดลดาตตาย” นี่คือการพัวพันของกวีเมื่อยถึง ที่น่าอาลัยง คนหนึ่งท่านก็ดั้นเชือกดุ๊กเหมือนว่าตนเองเข้าไปอยู่ในอาณาจักรแห่งความฝันแปรของอารมณ์ นก นีระก่า และมีโคกลดดับกันไป และดั้นเชือกผู้ผู้ได้เหยียดความคิดของตนไปไกลจนถึงกับว่า “งอนรักสืบหกลองคู่แถม ดังจากเคยมแซมแซกแตกไล่ ใครทำชู้ท่านครันบรรดัย ก็ต้องไปบนคันท่านพอง เราเกิดมาอายุเพียงนี้แล้ว (๔๒ ปี) ยังคลาดแคล้วครองตัวไม่มีหมอง ทุกอันนี้ปฏิบัติท่านอง เจียนจะต้องบั้นบางหรืออย่างไร.....”

ดังเกิดดุกขึ้นดำนกขึงของทวนชมดกในนิราศภูเขาทองน้อยที่การจะพลัดโลกและชีวิตเป็นสำคัญ เป็นการเปล่งเสียงที่ปลงตกไปแล้วทุกอย่าง “โอเจดยที่สร้างยังร้างรัก เดี่ยวคายนกนกนานาตากระเด็น กระหนหรือขอเพียงแต่เกียรติยศ จมืหมกต้องหน้าทันทาเห็น เป็นผู้มดมากเดอดยากเข็น คิดก็เป็นอันจางเสียทงน.....”

อาหารการประภัสความเข้าใจในโลกและมนุษย์อันมากมายมีอยู่มากในนิราศภูเขาทอง
 “...ถึงบ้านมะเดื่อโฮมมะเดื่อเหลือประหลาด มันเกิดชาติแมลงหัวมีในไส้ เหมือนคน
 พาลหวานนอกข้อมขมใน อุปไมยเหมือนมะเดื่อเหลือระอา...” และได้เน้นจิตคัมภีร์
 ได้ว่า “โฮงามัญแปงไม่เท่าเทียม เหมือนอย่างเขียงชายหญิงทั้งดียว นี่หรือจิต
 คิดหมายเป็นหลายใจ ที่จิตใครจะเป็นหนึ่งอย่าพึงคิด....” ด้วยโลกทัศน์อันกว้าง
 และลึกซึ้งของสุนทรภู่ถึงนภะมิ่ง บางท่านจึง เทอดมหากวีสุนทรภู่ว่า เป็นกวี-ปรัชญา
 เมื่อนักหนังสือชาวไทยควรจะพากัน

นิราศภูเขาทองนั้นเป็นนิราศต้นตระกูลของสุนทรภู่ แต่ว่ามีที่ปะแห่งนิราศ
 พร้อมบริบูรณ์ทุกกระบวน นักปราชญ์คนสำคัญ ๆ ของเมืองไทยเช่นสมเด็จพระ
 พระยาดำรงราชานุภาพ จึงยกย่องว่านิราศภูเขาทองเป็นนิราศเยี่ยมยอดของสุนทรภู่
 ด้กว่านิราศเมืองแดงซึ่งเขียนเมื่ออายุเพียง ๒๐ ปี แต่นักว่านิราศพระบาทซึ่งควรควร
 ถึง มีบทกลอนตอนแต่อย่างเดียว วิเศษกว่านิราศวัดเจ้าฟ้าซึ่งตัวสุนทรภู่เองต้องใช้
 ดำนวนเนรเทศแทน ขาบซึ่งยังว่านิราศอิเหนา ซึ่งเป็นนิราศที่สุนทรภู่ได้พูดถึง
 คนเอง ๓ นิราศสุพรรณซึ่งแต่งเป็นโคลงที่สุนทรภู่ไม่ถนัด จะมีนิราศที่พอเท่าเทียม
 กับนิราศภูเขาทองได้ก็แต่นิราศเมืองเพชรซึ่งแต่งเมื่อสุนทรภู่ “สุดสมัยบุรณแล้ว” ซึ่ง
 ตามทัศนะของข้าพเจ้าเห็นว่านิราศพระปฐมก็เกือบจะชนถึงนิราศภูเขาทองเหมือนกัน
 แต่เรื่องหอเศษระเพาะความงามในกระบวนอาหารพิศวาด เช่นที่จับใจคนจนมีเขาไป
 ประกอบเพลงคนรักก็มี คือ “แม่นเป็นไม้ให้ไฟได้เป็นนก ให้ได้กลิ้งไม่อยู่ไฟอันที่
 แม่นเป็นนารีผดวิมลจันทร์ ขอให้ฉันเป็นพระยาวิฆาตกร แม่นเป็นบัววัดพิเป็นแมงก
 ได้ขึ้นสุดร่มสมเกษร เป็นจวรีพิทวงเป็นมังกร ได้เขยขึ้นสมทะเลทุกเวลา แม่นเป็น
 ถ่านน้ำใจใครเป็นหงษ์ จงไถ่ถึงดังตู้ในคุหา แม่นเหนียนเป็นเทพริดา พืชอาศัยเด่น
 เป็นเทวีน”

ข้าพเจ้าใคร่จะวิจารณ์ว่าอันจิตคารมณของนิราศ โดยนิราศของ
สุนทรภู่มีท่าทางของราชนิพนธ์อย่างเด่น คือนั้นที่จะแสดงความรู้สึก ความพอใจอันฉวยกิจ
พิสดาร ผู้แต่งต้องการแสดงความฉลาดของตัวให้โลกเห็น ต้องการเป็นตนของตนเอง
มีความรู้ถึงกรณแห่งที่จะรังสรรค์ความงามให้อิ่มใจ และกล้าพูดกล้าคิด ไม่เอาใจใส่
ต่อแบบแผนและประเพณี จิตคารมณของนิราศจึงไปเหมือนกับดักษิโรมังคิสม์ของ
วรรณคดียุโรปเข้าอย่างแปลกประหลาด และที่น่าทึ่งยิ่งกว่านั้นก็คือสุนทรภู่เป็นกวีร่วม
ยุคกับกวีดักษิโรมังคิสม์ เช่น ซาโตบรียางค์, ดามาติน และเฮโกธของฝรั่งเศสและไบ
รอนเกิดถึงจิตรและกวีของอังกฤษอีกด้วย ท่านจะไม่พากพุ่มใจหรือที่ชาติไทยมีสุนทรภู่?

แก้วเอ๋ยแก้วใด

ขุนพลแก้วขุนคัลแก้วก็เหลือตรา

ยิ่งช้างแก้วม้าแก้วแล้วยิ่งมาก

สิบแปดล้านพลเมืองที่ไทยมี

หาได้ไม่ยากหากจะหา

ทั้งนางแก้วกัลยาแก้วมณี

ที่หายากคือแก้วกวีศรี

หาแก้วแก้วได้เท่าใดเอ๋ย.

จาก ขาวที่เขียวแก่ประเทศไทยในต่างประเทศ

“ในประเทศไทย เขาขับรถทางซ้าย และเป็นประเทศที่ไม่มีเมืองชน
ประเทศเดียวเท่านั้น ที่ยังคงใช้การขับรถแบบพิสดาร”

เห็นจะเป็นเพราะรถที่ใช้และเครื่องใช้ทุกชิ้นเป็นของทำในอเมริกาทั้งนั้น รถ
อเมริกาพวงมาลัยอยู่ทางซ้ายจึงทำให้เห็นการขับรถทางซ้ายเป็นของพิสดารไปได้

และ “ในประเทศไทย เขายังต้องการรถและมีเงินสดที่จะจ่ายให้ด้วย แต่
เวลานรถอังกฤษพวงมาลัยซ้ายนั้นน้อยเกินไปเหลือเกิน มีใครบอกหัดคนขับผิดเค.เอชหรือ?
หาใจใจในการคำนาหม

“เกณบ”

คนสวน

ของ

เซอร์ รพินทรนาถคตกอร์

The Gardener

Rabindranath Tagore

คนสวน

ส. ณ อยุธยา

- Servant Have mercy upon your เสวก พระนางเจ้า!
servant, my queen! ได้โปรดเกล้าฯ กรุณาแก่ข้าทูลดวง
- Queen The assembly is over ราชินี เรื่องประชุมราชการงานทั้งปวง
and my servants are all ก็ต้องเหล่านางต่างกลับไป
gone. Why do you come at โฉนเด้าเจ้าจึงมาช้าเช่นนั้น ?
this late hour?
- Servant When you have finished เสวก ยามที่พระเทวีย์เป็นใหญ่
with others, that is my time. ทรงว่างก็จากผู้อื่นแต่เมื่อใด
I come to ask what remains เมื่อนั้นไซ้รก็ขอเฝ้าฯ พระองค์
for your last servant to do. จึงเร่งรีบมารอขอเฝ้าฯ
พระนางเจ้าเพื่อทูลถามพระประสงค์
มั่งงานเหลือเผื่อข้าบาทบงด้อย
ไต่ذنของพระเจ้านางคนสุดท้าย
Queen What can you expect ราชินี ก็เฝ้าฯ ดั่งมาจนนาน
when it is too late? ยังจะมีอะไรเล่าที่เจ้าหมาย ?

Servant Make me the gardener เสวก
of your flower garden.

ขอประทานกรุณาให้ข้าชาย
เป็นคนสวนอยู่ภายในอุทยาน

Queen What folly is this? ราชินี

เขลาอะไรเช่นนั้นหนา!

Servant I will give up my other เสวก
work

ข้ายอมทิ้ง

I throw my swords and
lances down in the dust. Do
not send me to distant courts;
do not bid me undertake new
conquests. But make me the
gardener of your flower gar-
den.

ข้ายอมทิ้งหนาท่อนทุกด้าน
อินคาบหอกที่เคยใช้ในยุทธการ
จะโยนลงให้เหตกตาดูกลางขุด
ไปรดเกล้าเกิดเม้มเจ้าอย่าได้ตั้ง
ข้าพระองค์ให้พรวดจากถิ่นที่
ไปอยู่ฉะอื่นใดไกลเทว
และอย่ามีพระบัญชาให้ข้าไป
เที่ยวรณรอนรุกเขาเขาชนะ
แต่ขอพระโปรดปรานประทานให้
เป็นคนสวนพรวนดินเพาะดอกไม้
แห่งเจ้าไทของข้าราชินี

Queen What will your duties be? ราชินี

แล้วงานเจ้าแต่ใช้ทำอะไรหนอ?

Servant The service of your idle เสวก
days.

ข้าจะขอรับใช้ในหน้าที่

I will keep fresh the grassy
path where you walk in the
morning, where your feet will
be greeted with praise at

เมื่อยามแกวักถายอดนาร
ว่างอารมณ์เพราะไม่มีพระกิจใด
ข้าจะเพียรแผ้วถางหนทางวัน
ให้เท้าขึ้นสดชื่นจากได้
ด้วยวังแสงสรวิบระอหทัย

every step by the flowers

eager for death.

I will swing you in a swing

among the branches of the sap

taparna, where the early even-

ing moon will struggle to kiss

your skirt through the leaves.

I will replenish with scented

oil the lamp that burns by your

bedside, and decorate your

footstool with sandal and saf-

ron paste in wondrous

designs.

Queen What will you have for ราชินี

your reward?

Servant To be allowed to hold เสวก

your little fists like

tender lotus-buds and slip

เคยครรไกรเหยียบย่างหนทางนั้น

ทุกระยะก้าวพระบาทที่คลาดคล้อย

ดอกไม้น้อยคอยแข่งแย่งรับขวัญ

ดรรชนีพระบารมีย่นคั่น

ไม่มีพรันพร้อมจะตายได้บทม้าย

ถ้าแม่พระประทับบนชิงช้า

ไต่ด้าขาดับคบรณอันไพศาล

ข้าจะแกว่งไกวถวายให้ทรงสำราญ

คุณองพาดจันทรถนพดบนัน

กระเดื่องกระเด็นแสงสดดอดไฉนา

ลงมาจุบภูเขาพระจอมขวัญ

ข้าจะฝัดใจแต่งเติมน้ำมัน

ซึ่งสุคันธรัตน์ระรวยริน

ในประทับข้างพระแท่นบรรจกรณ

ข้าจะเป็นจิตกรรแต่งตายศิลป์

ลงบนแท่นรองพระบาทเจ้าปดพิณ

ด้วยแบ่งประทินหย้าฝรั้นจันทนา

แล้วเจ้าทวงรางวัลอันใดเล่า?

เพียงแม่เจ้าจะประทานโอกาสข้า

ได้ประคองกำพระหัตถ์กัถยา

อันงามปานปทุมมาอ่อนละไม

flower chains over your wrists; to tinge the soles of your feet with the red juice of ashoka petals and kiss away the speck of dust that may chance to linger there.

จะดอมาดรวัยเป็นสร้อยรัด
ข้อพระหัตถ์ของพระแม่ผู้ยิ่งใหญ่
คอยดูบาทฝ่าบาทด้วยน้ำดอกไม้อ
สีแดงใสของอโศกกลีบครวการ
จะเฝ้าจูบดูได้ได้ไม่ผ
มิให้คงติดพระบาทสอาดอัน
there.

Queen your prayers are granted, ราชินี, คำขอร้องของเจ้าเราประทาน
my servant, you will be the ใ้เอาอุทยานของเราเกิดเจ้าเอ๋ย ๑
gradener of my flower gar-
den.

บท "On having strong muscles จากหนังสือ The Importance of Living" ของ ดนยง มอ

"เทวดาเชื่อในกรรม สัตว์ป่าเชื่อในอำนาจ มนุษย์ชาติเท่านั้นเชื่อว่าอำนาจคือกรรม"

อีกตอนหนึ่งว่า

"ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับคน กับมนุษย์ผู้เจริญแล้ว ดูเหมือนจะมีว่า มนุษย์ก็คิดฆ่าสัตว์แล้วกินเป็นอาหาร ส่วนมนุษย์ผู้เจริญฆ่าสัตว์แล้วฝังเอาไม่ทางเขาวางบนศพแล้วส่งให้วิญญาณของสัตว์"

“**เอมอ่านอิมใจเสบาย** **สบายใจ**
ยิ่งกว่าสาวสมเคล้า **แรกชู้ชวนเกษม**”

เรื่องของหนังสือและการอ่านหนังสือนั้น ผู้รู้เขาสนใจกันมากแต่ก่อนเรา
เขาจึงกล่าวขวัญถึงหนังสือเป็นถ้อยคำที่น่าฟัง เช่น “หนังสือเหมือนเพื่อน ควรมันน้อย
และเลือกเฟ้นอย่างดี” หรือ “หนังสือมี ๒ ชนิด คือ หนึ่งขายต้นและหนึ่งขายย่น” นั้น
หมายความว่าหนังสือมีทั้งดีและไม่ดี ดีมากและน้อยปะปนกันอยู่ จึงควรรู้จักเลือก
หนังสืออ่าน และที่เขาว่า “การอ่านโดยไม่มีความมุ่งหมายก็คือการเตร็ดเตร่” หมาย
เอาว่าบางครั้งเราใช้เวลาอ่านหนังสือเพื่อไปและไร้ประโยชน์ ความประสงค์ของ
หนังสือของวรรณคดีนั้นจึงมีว่า จะหยิบยกหนังสือที่มีคุณประโยชน์ และชี้ให้เห็นความค
นั้น ๆ ตามกำลังปัญญาความรู้เป็นการชวนให้อ่าน หรือแม้จะอ่านแต่เพียงคำขวัญ
เป็นการลัดเลาะหรับผู้มัวเมาอันน้อย ก็จะได้ประโยชน์ตามสมควร ยิ่งมีผู้รู้เขาว่า “หนังสือ
แม้จะดีเพียงไร ก็ไม่ให้ความพอใจได้เสมอไป” นั้นก็จริง แต่ถ้ามองว่าจิตใจ
เป็นของผกผันถ้าจะผูกให้ได้ง่าย ในที่นี้หมายความว่าให้พอใจง่าย คือพอใจอ่าน
ได้ทุกฐานะ ด้วยการเลือกอ่านเพื่อความรู้อย่างดี เพื่อความคิด เพื่อไม่ย่ำแย่ และจนกระทั่ง
เพื่อระงับอารมณ์ เช่น ความฟุ้งซ่าน ความเศร้าโศก และความโกรธ เช่นนั้นก็
ได้ประโยชน์เฉพาะตนมากหลาย และในที่สุดถ้าสามารถให้เกิดความรู้ดีได้ดังโคลง
ที่คิดมาเป็นคำขวัญข้างบนแล้ว ก็จะได้ความสุขซึ่งเป็นยอดปรารถนาของคนได้อย่าง
ง่าย ๆ และความรู้นั้นก็มิใช่เหลววิสัย เพราะกวีไทยของเราก็คเคยถึง จึงปรารถน
การอ่านไว้ว่า

เอมอ่านอิมใจเสบาย
ยิ่งกว่าสาวสมเคล้า

สบายจิตต์
แรกชู้ชวนเกษม

เมื่อมีผู้ใดพูดความจริงที่ไม่น่าจะเป็นจริงได้โดยฉรรเสริญการอ่านถึงขนาดนี้
แล้ว จะมีความสุขอะไรอีกที่จะหวานขึ้นไปกว่าสุขที่ดื่มค้ำในอรรถรส ? และแล้ว
ใครเราจะไม่ต้องแสวงหาสุขอันกอบด้วยประโยชน์เช่นนั้นบ้าง ?

มณฑล

รถยนต์ อังกฤษ ๕ 150

“รถอังกฤษ ๒ แบบจะออกตลาดในขนาดคันโกดั้น ราคาคันละ ๑๕๐
ปอนด์ ทั้ง ๒ แบบรวมทั้งค่าภาษีรถ ทะเบียนรถ และค่าประกันรถด้วย เป็นรถขนาด
เบา แบบหนึ่ง ๖๕ ม. เครื่องยนต์ ๒ สูบ อีกแบบหนึ่ง ๗๕ ม. ตามสูบ จะวาง
ตลาดภายใน ๑๖ อาทิตย์”

รูปร่างในรูปถ่ายเป็นรถทันสมัยเพียวดมดัดเข้าที่ ไม่เหมือนรถอังกฤษ
แบบก่อนที่เป็นรูปคล้ายหีบ เขาว่ารถใหม่นี้ทำให้ผู้ขับขี่ยวดกว่ารถรุ่นเก่าเป็นรถทุก

เกษม

เรื่อง SIAM: THE CROSS ROADS.

ของ
เซอร์ โยไซอา ครอบส์

หนังสือเรื่อง Siam: The Cross Roads ของเซอร์ โยไซอา ครอบส์ เป็นหนังสือใหม่เล่มหนึ่งที่ชาวไทยยังอ่านกันไม่ทั่วถึง เพราะมีเข้ามาในเมืองไทยไม่มากนัก เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเมืองไทยในทัศนะของชาวไทยควรสนใจ ฉะนั้นแผนกหนังสือต่างประเทศของ “วงวรรณคดี” จึงขอเสนอหนังสือเล่มนี้ต่อท่านผู้อ่าน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของหนังสือที่น่าสนใจ แผนกหนังสือต่างประเทศของ “วงวรรณคดี” จะได้พยายามเพิ่มหนังสือต่างประเทศอื่นที่กล่าวถึงเมืองไทยมาเสนอท่านผู้อ่าน โอกาสหน้าอีกด้วย ทั้งยังขออย่างยิ่งที่จะรับการติชมจากท่านผู้สนใจทั้งหลาย

Siam: The Cross Roads เป็นหนังสือเล่มไม่ใหญ่โตนัก ได้มีกล่าวถึงกันมากในวงนักหนังสือ เซอร์ยอนแปรทท์ ได้เขียนเป็นท่านองวีรวิตรลงในตอนตอนจบเซอร์ และในเมืองไทยก็ได้มีผู้กล่าวถึงบ้างเช่นในคอลัมน์ของเดชาติแห่งหนังสือเดโมคราซี เป็นต้น

เซอร์ โยไซอา ครอบส์ ผู้เขียน Siam: The Cross Roads นี้ เป็นผู้มีความเกี่ยวพันกับกิจการต่างประเทศของไทยมาเป็นเวลาช้านาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงรู้จักชื่อยาขี้ของท่านผู้นี้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงนับว่าเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในการทูต ตำแหน่งสุดท้ายที่ประจำอยู่ ณ ประเทศไทยก็คือ

อักษรราชทูตของอังกฤษประจำกรุงเทพฯ เป็นอยู่ครบจนวันญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในประเทศไทย
อันเป็นวันเปิดฉากของสงครามมหาเอเชียบูรพา

เนื่องด้วยท่านเซอร์อยู่เมืองไทยมานาน นานพอที่จะเข้าใจเมืองไทยเป็น
อย่างดี ต่พอที่จะเข้าใจจิตใจของไทยได้แจ่มแจ้งเท่าที่คนฝรั่งควรจะเข้าใจ และด้วย
ความเข้าใจอันดีและเป็นเหตุให้ท่านเซอร์เขียนเรื่อง Siam: The Cross Roads
ได้อย่างน่าอ่าน

หนังสือเล่มนี้เริ่มด้วยการเล่าถึงสภาพของเมืองไทยท่านองแนะนำให้ชาวต่าง
ประเทศได้รู้ จากพื้นฐานทางภูมิศาสตร์และทางพงศาวดาร ได้กล่าวถึงเรื่องราวของ
ชาติไทยมาโดยลำดับในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์ ถัดจากนั้นได้กล่าวถึงความสัมพันธ์
ที่ไทยมีอยู่ก่อนนานาประเทศมาแต่โบราณกาล มีความสัมพันธ์กับอังกฤษ ฝรั่งเศส
จีน และญี่ปุ่นเป็นต้น ในเรื่องการเกี่ยวข้องกับต่างประเทศนั้น เซอร์ โยไซอา ครอสส์
ได้เล่าไว้อย่างละเอียดในฐานะที่เป็นมิตรของชนชาวไทย และการเล่าก็เล่าอย่างตาแก่
เล่าเรื่องเก่า ๆ ให้เด็กฟัง

โดยเฉพาะเรื่องการเกี่ยวข้องกับญี่ปุ่นนั้น ท่านเซอร์มิได้ลืมที่จะกล่าวถึงความ
สัมพันธ์อันแน่นแฟ้นที่ญี่ปุ่นมีกับไทยแต่ครั้งยามาตา นามากาซา ฮอกกุกาเด้นาภิมุข
ซึ่งญี่ปุ่นเองเมื่อจะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับไทยคราวใดก็จะต้องกล่าวถึง แต่อย่างไรก็ดี
เซอร์โยไซอา ก็มิได้ลืมที่จะกล่าวถึงญี่ปุ่นที่เข้าปล้นพระราชวังในพระนครศรีอยุธยาถึงกับ
บังคับให้พระมหากษัตริย์ในครั้งนั้นจำต้องเสด็จละพระโลหิตที่ท้าวพระหัตถ์ทำสัญญาให้
ญี่ปุ่น ใจความในตอนหลังญี่ปุ่นเองมิได้กล่าวถึงเลยตลอดเวลาที่มาสัมพันธ์กับไทย
ในระยะที่ล่วงมาแล้ว ท่านเซอร์ได้พยายามพูดอย่างดีในฐานะเป็นคนกลาง แต่ใน
ส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของประเทศอังกฤษเองนั้นท่านก็อดที่จะโหมเสียงเขว้างเสีย

ไม่ได้ แต่ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องกระทำอยู่

เมื่อเดิมาถึงเรื่องราวในสมัยรัตนโกสินทร์ แม้จะได้กล่าวไว้โดยสังเขปก็จริงอยู่ แต่ก็มิได้ทั้งใจความสำคัญเสียเลย ข้อความสำคัญนี้มีอยู่ว่า เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจยิ่งนักที่เมืองไทยได้รุ่งเรืองอยู่ได้ภายใต้พระมหากษัตริย์ แห่งจักรีบรมมหาราชวงศ์ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาถึง ๓๐๐ ปีเศษ และที่เป็นมาเดิวนั้นอาศัยพระปรีชาญาณของสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชแห่งราชวงศ์และเชื้อพระวงศ์เท่านั้น ได้พากันทำงานกันอย่างจริงจังมิได้ย่อหย่อนข้อสงสัย งานได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและเรียบร้อยอย่างยิ่ง อำนาจอสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระมหากษัตริย์ไทยได้ถูกปลดเปลื้องไป เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยที่คณะราษฎรได้นำเอาวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นระบอบที่นิยมกันอยู่ในต่างประเทศมาใช้เพื่อยังความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชาติบ้านเมืองยิ่งขึ้น แต่เป็นความเคราะห์ร้ายของไทย ที่ญี่ปุ่นเองก็เพิ่งบุกถล่มเข้าแจ้ง และฉวยโอกาสระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ เขาแทรกแซงในกิจการงานเมืองของไทย ค่อย ๆ แผ่อำนาจทีละน้อย ๆ เข้าสู่แดนไทย และดำเนินการคุกคามประเทศไทยได้ตามความคาดหมาย แผนการณ์ของญี่ปุ่นทำให้ประเทศไทยซึ่งมีกำลังอ่อนแออยู่แล้วต้องตกเป็นเบี้ยล่างญี่ปุ่นอย่างสุดอภาย

ในตอนนั้น ๆ นอกจากจะกล่าวถึงความจำเป็นที่จะทำให้รัฐจักเมืองไทยแล้ว ยังได้พูดถึงฐานะของไทยในสงครามคราวนี้ด้วยอาการตั้งตนเป็นกลาง ยกเหตุจำเป็นที่ไทยต้องเข้าสู้สงครามตลอดจนกรณีแวดล้อมนานาประการ พยายามกล่าวด้วยเหตุและผล แม้จะกล่าวถึงความพลัดพลองของไทยก็กล่าวด้วยความเมตตาปรานี และได้ปรักปรำไทยในการที่ต้องกระโจนเข้าสู้สงคราม ด้วยความจำเป็น อย่างยิ่งนั้นด้วย

ขอความที่ท่านเซอร์เขียนลงในหนังสือนี้เป็นเรื่องที่น่ารู้ น่าเห็น และเหมาะสำหรับผู้ที่
ศึกษาการเมืองของไทยในอดีต

เรื่องราวสำคัญหนังสืออยู่ในตอนท้ายเล่ม ผู้แต่งได้พยายามพิจารณา
ถึงเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นธรรมสำหรับไทยในการที่จะขบปัญหาเรื่องเมืองไทยในอนาคต
การพิจารณาร่วมกันด้วยการที่ไทยเข้าร่วมสงครามข้างฝ่ายญี่ปุ่นว่า การกระทำของไทย
ในครั้งนั้น แม้จะเป็นที่แปลกใจและไม่สนใจประชาชนชาวไทยเป็นจำนวนมากก็จริง
แต่ก็เป็นความจำเป็นและจำใจอย่างหนึ่งที่จะต้องกระทำในขณะเมื่อสภาพของเหตุการณ์
ทางตะวันออกได้ผันแปรไปอย่างน่าพิศวง ผู้แต่งได้พูดถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม
และรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ลอบเห็นการปกครองบ้านเมืองในครั้ง
นั้น แต่มิได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลไทยในการที่จำเป็นต้องเข้ากับฝ่ายญี่ปุ่นเลย ทั้งนี้
เพราะผู้แต่งเห็นอกเห็นใจไทยในการที่ต้องเข้าอยู่ในซากาวยเช่นนั้น ซึ่งยังกล่าวหาว่า
ใครอยู่ในฐานะเช่นประเทศไทยก็ยากที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้นได้
ท่านเซอร์ได้กล่าวยืนยันอย่างแน่นแฟ้นว่า เป็นที่เชื่อได้อย่างแน่นอนเหลือเกิน
ว่าแม้ประเทศไทยจะได้รับความสนับสนุนจากกำลังภายนอกเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น ก็จะไม่
สามารถยับยั้งกำลังทัพญี่ปุ่นไว้ได้ ด้วยกำลังทัพของไทยอ่อนอยู่ และการต่อต้าน
ญี่ปุ่นในครั้งนั้นหากไทยได้กระทำลงไปอย่างเต็มที่แล้ว ผลก็จะบังเกิดขึ้นอย่างไม่มีปัญ
หาว่า ไทยก็จะต้องตกอยู่ในความครอบครองของญี่ปุ่นอย่างเด็ดขาด ชีวิตของประ
ชาชนพลเมืองก็จะต้องสูญเสียไปในการต่อต้านมิใช่น้อย และผลของการที่ต่อสู้กัน
เสียนี้ก็จะเป็นการนำไปสู่การสูญเสียเอกราชของชาติด้วย การที่จะต่อต้านศัตรูผู้รุกรานทาง
ที่รู้อยู่แล้วว่าไม่มีหนทางสำเร็จได้โดยที่เอาแต่ความกล้าหาญเข้าเสียยิ่งย้อมไว้หมด ฉะนั้น
ก็ควรที่จะเห็นใจไทย ให้มีความเป็นธรรมแก่ไทยในเหตุผลที่จะให้ไทยต่อสู้จนสิ้นแรง

โดยไร้ประโยชน์ และถ้าหากว่าอังกฤษหรืออเมริกาอยู่ในฐานะพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในทางทหารอยู่ทุกเมื่อแล้ว ก็อาจโทษประเทศไทยได้อย่างเต็มที่ในการที่ยอมจำนนต่อญี่ปุ่นโดยมิได้กระทำการขัดขวางจนกว่าจะได้รับความช่วยเหลือ

คอนดัลต์คอนทอนหนึ่งของหนังสือพิมพ์ว่า “จะไม่โทษหลวงพิบูลกับคณะเดียวถ้าเมื่อเอกราชราชทูตญี่ปุ่นยื่นคำขาดให้ไทยเมื่อคืนวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ แล้วรัฐบาลนี้ได้ปฏิบัติให้เป็นไปในทางของเดี่ยวกบที่ตนมารบปฏิบัติเมื่อเยอรมันจะเข้าครอบครอง มาตราแม้ว่าจะไม่พยายามต่อต้านญี่ปุ่นเลยเถิด เพียงแต่ประท้วงการรุกรานเท่านั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว หากควรที่จะเข้าไปสนับสนุนการรุกรานของญี่ปุ่นด้วยประการใด ๆ ไม่”

ท่านเซอร์ได้อธิบายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสงครามได้อุบัติขึ้นว่า ชาวพม่าที่เคยต่อต้านญี่ปุ่นเข้ายึดครองมลายูและฮ่องกง จับได้อังกฤษออกจากพม่าได้สำเร็จหลังจากที่ได้นำตายกำลังส่วนใหญ่ของกองทัพเรืออเมริกันอันชุมนุมกันอยู่ท่าอ่าวเพิร์ด ความรวดเร็วดุจสายฟ้าของการสูญเสียครั้งนั้นยังความตระหนกตกใจให้แก่มวลชาวอังกฤษที่อยู่ในประเทศไทยถึงกับงงจ้อง ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะกล่าวถึงคนไทยทั่ว ๆ ไปซึ่งมุ่งหวังที่จะพึ่งอังกฤษอยู่ ดาวรุ่งของอังกฤษได้ดับแสงลงในทันที เมื่อเป็นเช่นนั้นอังกฤษจะโทษว่าเป็นความผิดของไทยได้อย่างไร การที่ไทยจำต้องสละจากอังกฤษไปเกาะญี่ปุ่นอยู่นั้น ไซว่าไทยเต็มใจในแสนยานุภาพของญี่ปุ่นก็หาไม่ได้ หากแต่เพราะญี่ปุ่นเป็นเสมือนแสงสว่างของดวงดาวเพียงดวงเดียวที่เหลืออยู่สำหรับจะนำไทยให้ออกไปพ้นความมืดมนนี้ได้ เป็นเพราะความกลัวที่จะถูกทำลายเป็นชาติใหญ่ที่อินไทยเข้าไปหาญี่ปุ่น มิฉะนั้นชาติไทยก็จะต้องถูกทำลายทั้งชาติ

เมื่อกล่าวมาถึงตอนนั้น ท่านเซอร์ได้ให้ความเห็นแก่คนอังกฤษว่า “พึง
 ดำเนินยกไว้ว่าคนไทยไม่ใช่คนอังกฤษ จะได้เชื่อมั่นในชัยชนะขั้นสุดท้ายของอังกฤษใน
 เวลาอันมีคณานุเช่นนั้น และเป็นเรื่องที่เกินความคาดหมายด้วย หรือแม้จะให้คน
 ไทยมีส่วนยอมทนทุกขทรมานไปจนกว่าจะมีชัยชนะที่เราคาดก็เป็นการยากอย่างยิ่ง”

ในใจความตอนหนึ่ง เซอร์โยไซฮากล่าวว่า อังกฤษไม่ควรจะลืมว่าการ
 ที่อังกฤษเองต้องรามีไปอย่างสิ้นหวังจากตะวันออกไกลในสงครามครั้งนั้น เป็น
 ภัยร้ายยิ่งกว่าภัยที่ยังผลร้ายให้เกิดแก่ชาวไทยผู้มั่นในดลิตธิประชาธิปไตยอย่างยิ่ง เพราะ
 นักประชาธิปไตยเหล่านี้ ย่อมมีจิตใจผูกพันสนิทสนมเป็นพิเศษอยู่กับอังกฤษมิวายวัน
 อังกฤษเองเสียอีกที่ควรจะได้ใจในเมื่อไม่สามารถจะให้ความช่วยเหลือโดยประการใด
 ประการหนึ่งได้ ท่านเซอร์กล่าวในที่นั้นว่า ท่านเองไม่อยากจะให้ความเห็นอะไรมา
 นักในเรื่องนี้ เพราะอังกฤษได้ถูกญี่ปุ่นทำลายลงอย่างพินาศด้วยความรวดเร็ว ท่าน
 กล่าวได้แต่เพียงว่าท่านเห็นใจไทยแล้วอย่างแจ่มกระจ่าง ทั้งรู้สึกเสียใจด้วยเป็น
 อย่างลึกซึ้งที่แสนยานุภาพของอังกฤษไม่สามารถจะยังประโยชน์ ในการที่จะช่วยเหลือ
 ไทยได้ แม้ในระยะต้นของสงคราม ฉะนั้นเมื่อถึงเวลาที่สหประชาชาติจะพิจารณา
 เรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยแล้ว ท่านเซอร์เองขอเป็นคนหนึ่งที่สนับสนุนในความ
 บริสุทธิใจของไทย ในตอนนั้นท่านกล่าวด้วยความหนักแน่นว่า “หากเราเป็นชาติที่มี
 ความดีด้วยชื่อต่อตนเองแล้ว เราไม่ควรจะดูถูกในเรื่องนี้เลย” ข้อความที่กล่าวใน
 ตอนนั้นย่อมเห็นชัดแจ้งจากผลของการเจรจาที่เมืองแคนตันและที่สิงคโปร์ ว่าอังกฤษมี
 ความหวังดีต่อไทยเพียงไร

เซอร์ โยไซฮา กรองรับ ยังก่อก่อต่อไปอีกว่า ความเห็นอกเห็นใจไทยนั้น

อังกฤษมีความจำเป็นที่จะเพาะกับประชาชนชาวไทยเท่านั้น แม้บุคคลในคณะรัฐบาลบางคน
ที่มีความเห็นโอนเอียงไปข้างอังกฤษ แต่มีความจำเป็นบังคับให้ไปเข้าข้างญี่ปุ่นด้วย
ความผิดใจ อังกฤษก็ไม่ควรจะต้องโทษต่อบุคคลเหล่านั้น

ก่อนจะจบเรื่องท่านอัครราชทูตกล่าวว่า สหประชาชาติควรจะพิจารณาให้
ความยุติธรรมแก่ไทย ควรที่จะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะกระทำได้ ข้อสำคัญอย่าง
ยิ่งนั้น ฐานที่ตั้งของประเทศในทางภูมิศาสตร์นั้นอยู่ในฐานะที่ควรจะได้ใจได้ จักร
วรรดิอังกฤษ อินเดีย พม่า และมลายู ย่อมมีส่วนได้ส่วนเสียอยู่กับฐานที่ตั้งของไทย
ด้วย แม้อินโดจีนของฝรั่งเศสและประเทศอื่นๆ ย่อมต้องถอยถอยอาศัยซึ่งกันและกัน

เมื่อพูดถึงอนาคตของไทย ท่านเซอร์ให้คำอธิบายว่า ข้อสำคัญสำหรับ
ประเทศไทยนั้นอยู่ที่ระบอบการปกครอง เพื่อที่จะให้ก้าวหน้าควรจะได้มีการปกครอง
ตามระบอบรัฐธรรมนูญโดยแท้จริงต่อไป การที่ไทยได้มีรัฐธรรมนูญเริ่มแรกเมื่อปี
พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ได้มีแนวทางที่จะนำไปสู่ผลอันพึงพอใจแล้ว หากแต่วิถีทางแห่ง
รัฐธรรมนูญได้ถูกทำลายลงเพราะอำนาจทหาร ประเทศไทยควรได้รับความช่วยเหลือ
ประคับประคองให้มีรัฐธรรมนูญใหม่ ให้ดำเนินตามหลักประชาธิปไตยอันแท้จริง ซึ่ง
ชาวไทยเองก็มีความเข้าใจในวิธีการปกครองระบอบนี้อยู่บ้างแล้ว

ในคำนิยามการทหารของไทยเซอร์โยโซอากกล่าวว่า ไม่จำเป็นสำหรับไทย
ที่จะต้องมียกทัพใหญ่นัก เพราะเมื่อยักษ์ใหญ่รอบกันก็ไม่ค่อยมีผู้นำพาต่อเด็ก ๆ แต่
อย่างไรก็ตามเมืองไทยต้องมีทหาร เพื่อพิทักษ์รักษาความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ ให้เป็น
ประชาธิปไตยโดยแท้ และเพื่อระงับความวุ่นวายอันจะเกิดขึ้นภายในประเทศและอัน
อาจเป็นภัยต่อราชันนี้ด้วย

ค่อนข้างได้ให้ความคิด เห็นใน ปัญหา ระหว่างชาติ อันจะมี ขึ้น ในอนาคต ว่า การมีสภาพประจำถิ่นตั้งขึ้นเพื่อรักษาความปลอดภัยในภาคแปซิฟิกจะเป็นการดี สมาชิกของสหประชาชาติต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ชาติใหญ่คืออังกฤษ อเมริกา และจีนร่วมกับชาติอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งไทยด้วย สหประชาชาติจะพิจารณาปัญหาอันจะเกิดขึ้นในเรื่องดินแดน ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือแม้ข้อพิพาทอันใดมีขึ้นก็จะได้ใช้วิธีข้อพิพาทนั้น ๆ

ในการที่จะเขียนเรื่อง Siam: The Cross Roads ให้ละเอียดถี่ถ้วนนั้น ไม่สามารถจะกระทำได้ด้วยตัวคนเดียวในเวลาที่จำกัด และ "วงวรรณคดี" ได้นำกระดาษพอที่จะเก็บความเท่านั้น จึงได้เก็บเฉพาะใจความ ที่เห็นสำคัญจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านแต่โดยสังเขป Siam: The Cross Roads เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นด้วยถ้อยคำด้านวนต์ดลด้วย อ่านง่ายและน่าสนใจ เฉพาะผู้ประสงค์แสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์และการเมืองของไทยในระยะนี้แล้ว หนังสือนี้ยอมให้ประโยชน์อย่างยิ่ง

“ไชยณรงค์”

(ร้านหนังสือเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

มูมอนด์วีย์ประชาธิปไตย ถนนราชดำเนิน

จำหน่ายอาหารฝรั่ง เครื่องดื่มต่าง ๆ

บริหารจัดการเลี้ยงอาหาร และน้ำชาทั้งในและนอกสถานที่

ราคาย่อมเยา

ประवादกวีนิพนธ์

ขอเชิญผู้สนใจในการประพันธ์ ถอดบทประพันธ์อันมีฉันทลักษณ์เป็น
Sonnet ของเชกสเปียร์ข้างท้ายประกาศนี้ออกเป็นกลอนสุภาพ

กติกาการประवाद

๑. ให้ตั้งชื่อ "ดวงวรรณคดี" ๓๗ ข้อยพญานาค พระนคร ภายใน
๒ มีนาคม ๒๔๗๕

๒. บทประพันธ์จะใช้นามปากกาก็ได้แต่ให้แจ้งนามจริงและตำบลที่อยู่ตั้ง
มาด้วย

๓. การคัดค้านจะถือเอาความถูกต้องตรงตามต้นฉบับเดิมและข้อความไพเราะ
เป็นหลักเกณฑ์

๔. รางวัลมีเพียงรางวัลเดียว เงิน ๒๕ บาท

๕. คำคัดค้านของคณะกรรมการถือว่าเด็ดขาด

TRUE LOVE

Let me not to the marriage of true minds

Admit impediments. Love is not love

Which alters when it alteration finds,

Or bends with the remover to remove:—

O no! it is an ever-fixed mark

That looks on tempests, and is never shaken;

It is the star to very wandering bark,

Whose worth's unknown, although his height be taken.

Love's not Time's fool, though rosy lips and cheeks

Within his bending sickle's compass come;

Love alters not with his brief hours and weeks,

But bears it out ev'n to the edge of doom:—

If this be error and upon me proved,

I never writ, nor no man ever loved.

W. Shakespeare

ในววรรณคดี

“ววรรณคดี” ได้^{๕๕}ขึ้นโดยผู้สนใจในวรรณคดีและการอ่านหนังสือ
คนหนึ่ง มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมวรรณคดีและการอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์
ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น “ววรรณคดี” ได้จัดเรื่องเป็นพิเศษสำหรับนักอักษรศาสตร์
และผู้สนใจในวิชาอักษรศาสตร์โดยตรง และหนักไปในทางหลักวิชามากกว่าในด้าน
บันเทิงคดี

เรื่องที่น่าสนใจของท่านผู้อ่านในระดับแรกประจำเดือน “กุมภาพันธ์” ^{๕๖}
ล้วนเป็นเรื่องที่มีสาระสำคัญในทางอักษรศาสตร์ทั้งสิ้น และเนื่องด้วย “ววรรณคดี”
ฉบับแรกตรงกับวันมาฆบูชาจากตรงกันจึงได้อัญเชิญพระราชนิพนธ์ใน พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “การพระราชกุศตมาฆบูชา” มาลงไว้เพื่อ
ประกอบความรู้ในเรื่องนี้ กับได้คัดคาถาโอวาทปฏิโมกข์มาแสดงไว้ให้เห็นด้วย

เรื่องที่มีค่าอย่างยิ่งในการศึกษาคือ “ราชาศัพท์” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ แม้จะเป็นเรื่องเก่าแก่จริง แต่ยังไม่เคยลงพิมพ์ตอน เป็น
ความรู้ที่เหมาะแก่การสมัย เรื่องเช่นนี้ “ววรรณคดี” ตั้ญญาว่าจะนำมาเสนอท่าน
ในเล่มต่อ ๆ ไปอีก

พระอรรถกถาจารย์นิพนธ์ ได้ทรงพระกรุณาประทาน “บรรณา
การ... เพื่อมีคึกคักและอนุโมทนาในความพยายามส่งเสริมอักษรศาสตร์ของคณะ”
ได้ทรงอธิบายความมุ่งหมายของ “ววรรณคดี” และความสำคัญของอักษรศาสตร์

ไว้อย่างแจ่มแจ้ง แม้ชื่อเรื่องจะเป็นเพียง “อนุโมทนาเล่มนอก” ก็เป็นอนุโมทนาที่
ได้รุดดำคัญในเชิงอักษรศาสตร์

ท่านพราหมณ์ป.ศ. ศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญภาษาสันสกฤตได้มีเมตตาจิตคิด
“คำสรรเสริญภาษา” ในพุทธทาสก-อุปนิษด มาเปิด “วงวรรณคดี” ด้วยถ้อย
คำอันไพเราะจับใจและชวนอ่าน

เจ้า สดะเวทิน ผู้ศึกษา “สุนทรภู่” อยู่อย่างเงียบ ๆ ได้ “วิพากษ์นิราศ
เรื่องเอก” ของ “สุนทรภู่” โดยพยายามอ้างอิงถึงกวีต่างประเทศที่ร่วมยุคกับ
“สุนทรภู่” ไว้ด้วย นับเป็นประโยชน์ของการเปรียบเทียบที่คิดและการเรีดยุทธ
คดีของไทยอีกได้หนึ่งด้วย

๕. ณ ชยธยา ได้ถอดบทประพันธ์ของตนของเรื่อง “คนสวน” (The
Gardener) ของท่านเซอร์ รพินทรนาถดะกอร์ เมื่อก่อนแห่งภาวธรรมมาให้ “วง
วรรณคดี” เรื่องของท่านเมื่อก่อนพูดถึงอารมณ์แต่ที่ขึ้นของท่านในวัยหนุ่ม ๓๖-๓๗ ซึ่ง
ยอมเป็นของแน่จะต้องพูดถึงชีวิต ความรัก และความงามในชีวิตของคนหนุ่ม เรื่องนี้
จึงผิดกันไกลกับ “คดีขุติ” อันสูงด้วยอุดมคติและด้วยความคิดอันผ่องแผ้วทาง
ปรัชญา เพราะท่านเขียนเรื่อง “คดีขุติ” เมื่อท่านเป็นปรัชญาเมธีผู้สูงส่งมาแล้ว
“คดีขุติ” จึงระบวรางวัด “โนเบด”

“มดทล” ได้เสนอ “เฮมอ่านอิมใจเลบย สบายจิต...” อันเป็นเรื่อง
แนะนำการอ่านหนังสือไว้ให้แม่จะเป็นเรื่องสั้นก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ

เพื่อให้เรื่องแปลกกรตกัน “วงวรรณคดี” แผนกหนังสือต่างประเทศจึงได้
“ย่อย” Siam: The Cross Roads ของเซอร์ โยไซอา ครอดัม อดีตอธิการราชทูต

อังกฤษประจำประเทศไทยมาเสนอท่าน คือประเพณีการ "ย้อย" เป็นที่นิยมกันในต่างประเทศอย่างแพร่หลาย และโดยเฉพาะเป็นประโยชน์แก่นักอ่านที่ถือเวลาเป็นเงินเป็นทองมาก

อนึ่ง เพื่อเทียบมาตรฐานของวรรณคดีไทยให้เข้าระดับเดียวกับวรรณคดีสากลอันเป็นความมุ่งหมายสำคัญของ "ววรรณคดี" "ววรรณคดี" จึงได้เปิดการประกวดแบบใหม่ขึ้นโดยให้ถอดความจากวรรณกรรมต่างประเทศที่ได้รับการยกย่องกัน ว่าดีแล้วออกเป็นภาษาไทย โดยตั้งรางวัลไว้พอสมควรเพื่อความบันเทิงแก่สมาชิกผู้อ่าน ซึ่งในฉบับเดือน "มีนาคม" แผนกประกวดจะได้แสดงถึงฉันทลักษณ์ของวรรณคดีต่างประเทศที่ให้ถอดความนี้ไว้ด้วย สำหรับครั้งแรกนี้ได้จัดให้ถอด "SONNET" เรื่อง "True Love" ของเร็กซ์เปียร์ ขอท่านผู้สนใจได้พลิกดูคู่มือการประกวดในหน้า "ประกวดกวีนิพนธ์" ด้วย

ววรรณคดี ขอขอบใจ "เอกชน" ในการที่ต้อนรับ "ววรรณคดี" ด้วยไมตรีจิตต์

บรรณาธิการ

๓๐ กุมภาพันธ์ ๒๕

ววงวรรณคดี

ฉบับเดือนมีนาคม ๒๔๘๙

มี

เรื่อง พระบรมธาตุ

พระนิพนธ์เรื่องใหม่ของสมเด็จพระเจ้า ๙ กรมพระยาตำราจรรจาภาพ

Sonnet และผลของการประกวด **True Love**

ของประภาพ

ดร. วิทย์ ศิวะศรียานนท์

และเรื่องของ วิภา เศรษฐบุตร

เจ้า สตะเวทิน

“หิมาลัย”

๗ ๓ ๗

เครื่องสำอางของ “พวงเล็ก”

●
แป้งผัดหน้า
เบย์รัมควินิน
แป้งน้ำ
เคสึนซังควิน
แวนนิลซังควิน
แอสควินเย็นโลเซ่น
รุธทาแก้ม

●
มีจำหน่ายแต่ที่ร้านและทั่วไป ๖๐

รับรองคุณภาพคงเดิมทุกอย่าง

อรวินท์

หน้าวัดราชบพิธ, เพ็ญนคร โทร. 225๐๘

